

БОҚИЙ ФИКРЛАР

*Нафъинг агар
халққа бешакдурур,
Билки, бу нафъ,
ўзунгга
кўпракдурур.*

Алишер НАВОИЙ

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT * XALQ ZIYOLILARI GAZETASI * معرفت

1931-yildan chiqa boshlagan 2010-yil 27-yanvar, chorshanba № 7 (8240) ISSN 2010-6416

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI ОЛИЙ МАЖЛИСИ СЕНАТИНИНГ БИРИНЧИ МАЖЛИСИ ТЎҒРИСИДА АХБОРОТ

Тошкентда 26 январь куни Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг биринчи мажлиси бўлиб ўтди.

Мажлисида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримов иштирок этди.

Марказий сайлов комиссияси раиси Мирзоулугбек Абдусаломов мажлисни очиб, Олий Мажлиснинг Сенатини шакллантириш якунлари тўғрисида ахборот берди ва сайланган сенаторларни табриклади.

Сенаторлар кун тартибини тасдиқлаб, Сенат биринчи мажлисининг муваққат котибиятини, электрон тизимдан фойдаланиш бўйича муваққат назорат гуруҳини сайлади.

Мажлисида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримов нутқ сўзлади.

— Авваламбор, бугун сизлар билан мана шу мухташам залда учрашиб турганимдан хурсанд эканимни билдириб, сизларни халқимизнинг катта ишончига, яъни Олий Мажлисимизнинг юқори палатасига аъзо бўлиб, сенатор деган юксак номга сазовор бўлганингиз билан чин қалбимдан табриклаб, барча-

нгизга ўзимнинг самимий ҳурматим ва эзгу тилақларимни изҳор этаман, — деди давлатимиз раҳбари.

Бугун Сенатнинг биринчи мажлисида қатнашаётган депутатлар — булар илгари ҳам сенаторлик вазифасини бажариб, тажриба топган халқ вакиллари бўладими, илк бор ана шундай юксак шарафга муносиб бўлган инсонлар бўладими, бундан қатъи назар, сизларнинг барчангиз қандай катта ҳаяжон ва кайфиятда эканингизни сезиш, кўриш қийин эмас, деб таъкидлади Президентимиз.

Ҳар қайси одамнинг ҳаётида унинг катта-кичик лавозимга кўтарилиши учун қанча ишонч билдирилмасин, инсон ҳар доим барибир ўзига нисбатан эл-юрт томонидан кўрсатилган ҳурмат-эътиборни янгитдан ҳис қилиши, ўзгача ҳаяжонда, шукроналик ва миннатдорлик кайфиятида бўлиши табиий.

Шу маънода, бугун мана шу залда тўпланган Сенат аъзоларининг аксарияти очкилик ва ошкоралик, холислик ва ҳаққонийлик руҳида, кескин курашларда ўтган сайловларда голиб чиқиб, аввал маҳаллий кенгашларга, кейин эса Олий Мажлис-

нинг юқори палатасига сайланиб, қандай машаққатли танлов ва синовдан ўтганларини яхши англайдилар.

Айни пайтда бу ҳолат Сизларнинг зиммангизга нақадар улкан масъулият юклашини ва бу масъулиятни бажариш том маънода фаоллик ва фидойиликни талаб этишини ҳам яхши тасаввур қиласизлар, деб ишонаман.

Сенатнинг янги таркиби ҳам профессионал, ҳам сиёсий, ҳам тайёргарлик нуқтаи назаридан олдинги таркибга нисбатан анча юқори даражада шаклланди. Бу фикрнинг тасдиғи сифатида куйидаги рақамларни келтириш ўринлидир.

Сенат янги таркиби аъзоларининг 94 нафари олий маълумотли бўлиб, уларнинг 18 нафарини иқтисодчилар, 9 нафарини юристлар, 23 нафарини муҳандис-техник ходимлар, 15 нафарини педагоглар, 8 нафарини тиббиёт ходимлари ташкил этади. Сенаторлар орасида 13 нафар фан номзоди, 8 та фан доктори, 2 нафар академик бор.

Олий Мажлисимизнинг юқори палатасига ишлаб чиқариш, қурилиш, қишлоқ хўжалиги, илм-фан,

маданият, таълим-тарбия соҳалари, жамоат ташкилотларининг кўзга кўринган намояндалари аъзо этиб сайлангани, ҳеч шубҳасиз, Сенатнинг салоҳиятини оширишга хизмат қилади.

Ўтган беш йил мобайнида мамлакатимизда Сенат фаолиятини йўлга қўйиш, унинг самарадорлигини ошириш бўйича катта тажриба тўпланганини ҳисобга олишимиз зарур.

Давлатимиз раҳбари ана шундай тажрибани орттиришда, Сенат қўлга киритган барча ютуқларга муносиб ҳисса қўшган, бу борада ўзини аямасдан меҳнат қилган Сенатнинг олдинги таркиби аъзоларига чуқур миннатдорлик билдирди.

Ўзбекистонимизни ҳар томонлама тараққий эттириш билан боғлиқ улғувор вазифаларни амалга оширишда, юртимиз тинчлиги, халқимиз фаровонлиги йўлида хизмат қилишда барчангизга чин қалбимдан катта муваффақият ва янги омадлар тилайман, деди Президентимиз.

(Давоми 2-бетда.)

БИЛИМ АМАЛИЁТДА ТОБЛАНАДИ

Ўқитувчи меҳнатининг самараси ўқувчиларининг билими, таълим-тарбияси билан белгиланади. Ана шу мезонларга қараб педагогнинг маҳорати баҳоланади. Пойтахтимизнинг Мирзо Улугбек туманидаги 308-мактаб инглиз тили фани ўқитувчиси Гулсара Рустамова ҳам мана шу мезон асосида бир неча йиллик иш фаолияти давомида ўқувчилари меҳрини, касбдошлари ҳурматини қозониб келмоқда.

Унинг ўз касбига фидойилик билан ёндашиши, дарсларини кўргазмалли қуроллардан фойдаланиб ўтиши бошқа ҳамкасбларига ҳам ўрнак бўлмоқда.

Ёш муаллима фақат дарс ўтиш билангина чекланиб қолмасдан, жамоат ишларида ҳам фаол. Ўз тажрибалари билан ўртоқлашиш мақсадида кўпгина тadbирларда, хусусан, "Йилнинг энг яхши фан ўқитувчиси" кўрик-танловининг туман ва шаҳар босқичларида муносиб иштирок этиб келмоқда.

Гулсара Рустамова дарсдан ташқари компьютердан фойдаланиб интерфаол машғулотлар олиб боради, ўқувчилар билан кўшимча шуғулланади. Назарий билимларни амалиётда қўллашлари учун болаларни «Инглиз тили клуби»га жалб қилган.

Мана шундай илғор педагог қўлида таълим олаётган ўқувчилар ҳам эртага, устоз изидан бориб, жамиятнинг фаол аъзосига айланиши шубҳасиз.

Суратда: Г.Рустамова машғулот пайтида.
Бурҳон РИЗОҚУЛОВ олган сурат.

ГАЗЕТАНИ ВАРАҚЛАГАНДА:	ИНФОРМАТИКА ДАРСИ: ойлик давомда амалий машғулотларга янада бой бўлади 5-бет	БОЛАНING БУШ ВАҚТИ яшрин қобилиятини кашф этиш онларидан 7-бет	KVADRAT TENGLAMA: she'riy masalalarda 9-бет	СПОРТ ОЙЛИКЛАРИНИ ЎТКАЗИШ ТАРТИБИ 10-бет	САККИЗИНЧИ НОТА ёки юракка энтувчи йил 12-бет
-----------------------------------	---	--	--	--	---

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ СЕНАТИНИНГ БИРИНЧИ МАЖЛИСИ ТЎҒРИСИДА АХБОРОТ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Ўтган давр мобайнида Сенат аввало олий вакиллик органи сифатида Ватанимиз олдида турган юксак мақсадларга эришиш, умумдават ва ҳудудий манфаатларнинг мутаносиблигини таъминлаш, Қонунчилик палатаси томонидан қабул қилинадиган қонунларни кўриб чиқиш ва маъқуллаш, қонун ҳужжатларида белгиланган қоида ва талабларни ҳаётга татбиқ этиш бўйича катта ишларни амалга оширганини таъкидлаш лозим.

Мамлакатимиз раҳбари Сенат фаолиятида йўл кўйилган айрим камчиликлар, эътибордан четда қолган масалалар, унинг олдида турган энг муҳим вазифалар ҳақида ҳам тўхталиб ўтди.

Ўз ишимизга ўзимиз танқидий баҳо бермасдан туриб, янгитдан шакланган Сенатнинг вазифалари, юртимиздаги тинчлик ва барқарорликни мустаҳкамлаш, ислохотларимиз самарасини таъминлаш, бир сўз билан айтганда, бугун ҳаётнинг ўзи талаб қилаётган устувор йўналишларни белгилаб олиш мумкин

эмас, деб таъкидлади Президентимиз.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислоҳ Каримов "Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг Регламенти тўғрисида"ги қонуннинг 4-моддасига биноан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати Раиси ва унинг ўринбосарлари лавозимларига номзодларни тақдим этди.

Сенат аъзолари яширин овоз бериш йўли билан Сенат Раиси лавозимига Илгизар Собировни, Раис ўринбосарлари этиб Мавжуда

Ражабова ва Муса Ернийзовни сайладилар.

Мажлисга раислик қилувчининг тақлифига биноан сенаторлар Сенат кўмиталарини ташкил этдилар ва уларнинг раисларини сайладилар. Шунингдек, Олий Мажлис Сенатининг Регламент ва этика масалалари бўйича комиссияси ҳам тuzилди.

Шу билан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг биринчи мажлиси ниҳоясига етди.

2010-yil — Barkamol avlod yili

ЁШЛАР ТАРБИЯСИГА БАҒИШЛАНДИ

Бухоро шаҳрида "Баркамол авлодни тарбиялаш: халқаро тажриба ва миллий қонунчиликни такомиллаштириш масалалари" мавзусида республика илмий-амалий анжумани бўлиб ўтди.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси томонидан ташкил этилган мазкур тадбирда Бухоро вилояти ҳуқуқ-тартибот идоралари, халқ таълими ва ўрта махсус, касб-хунари таълими тизими муассасалари, хотин-қизлар кўмиталари, "Маҳалла" жамғармаси, "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати ҳамда фуқаролар йиғинлари вакиллари иштирок этди.

Давлатимиз раҳбари ташаббуси билан навқирон авлодни маънавий ва жисмоний жиҳатдан баркамол вояга етказиш мақсадида мактаб таълимини ривожлантириш, малякали кадрлар тайёрлаш, соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш каби қатор йўналишларда салмоқли ишлар амалга оширилмоқда.

"Бола ҳуқуқлари қафолатлари тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси қонуни вояга етмаганлар ҳуқуқларини таъминлашда муҳим дастуриямал бўлмоқда. Мазкур ҳужжат ва ёш авлод ижтимоий муҳофазаси, таълим-тарбиясига оид турли бошқа қонунлар ижроси давлат, ҳуқуқ-тартибот идоралари ҳамда жамоатчиликнинг доимий эътиборида турибди.

Оналик ва болаликни муҳофаза этишга, ота-она қармоғидан маҳрум бўлганларни ижтимоий ҳимоя қилиш тизими самарадорлигини оширишга, имконияти чекланган ўғил-қизларнинг тарбияси, муайян машғулотлар билан банд бўлишига аҳамият қаратилаётгани туфайли ижтимоий ва ҳуқуқий ёрдамга муҳтож болаларни қўллаб-қувватлаш тадбирлари кўламини кенгайтирди. Меҳрибонлик уйлари ва мактаб-интернатларнинг моддий-техник базаси яхшиланди.

Илмий-амалий анжуманда вояга етмаганлар ўртасида ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш масаласи атрофлича муҳокама қилинди. Олиб борилаётган профилактика ишлари натижасида республикада болалар иштирокида содир этилган жиноятлар сони 2009 йилда 2,6 фоизга пасайган. Бу борада тўпланган тажрибани изчил давом эттириш лозимлиги таъкидланди.

Ёш авлод тарбиясида оила, таълим муассасаси ва жамоатчилик ҳамкорлигини таъминлаш, ҳокимликлар ҳузуридаги вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиялар фаолиятини кучайтириш, жисмоний имконияти чекланган болаларни қўллаб-қувватлаш, умумтаълим мактабларида улар учун махсус синфлар ташкил этиш зарур.

Анжуманда Бухоро вилояти ҳокими С.Хусенов сўзга чиқди.

Э.ЁДГОРОВ,
ЎЗА мухбири

Ангрен шаҳрида Президентимиз Ислоҳ Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 17 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузасини тарғиб этиш масаласига бағишланган маънавий-маърифий тадбир бўлиб ўтди.

Тадбир «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати Тошкент вилоят кенгаши, шаҳар ҳокимлиги, хотин-қизлар кўмитаси, «Нуроний» жамғармаси, ўрта махсус, касб-хунари таъли-

йили деб номланиши замирида ҳам ана шу мақсад мужассамдир.

Юртбошимизнинг "Ўзбекистон Конституцияси — биз учун демократик тараққиёт йўлида ва фуқа-

йиғилишда сўзга чиққанлар ўқув жараёнига янги ахборот ва педагогик технологияларни жорий этиш, ёшларни комил инсонлар этиб тарбиялаш, бу борада ўқитувчи ва мураббийларнинг ролини янада ошириш, таълим-тарбия тизимини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш борасида юртимизда амалга оширилаётган ишлар хусусида

ЮРТ КЕЛАЖАГИ ТАЯНЧИ

ми бошқармаси ҳамкорлигида ташкил этилди.

Мамлакатимиз раҳбари раҳнамолигида ёшларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, уларда Ватан тақдири, унинг бугуни ва келажакига дахлдорлик ҳиссини кучайтириш, мустақил ва янгича фикрлайдиган ёшларни вояга етказиш масаласига давлатимиз сиёсатининг устувор йўналиши сифатида қаралмоқда. Жорий йилнинг Баркамол авлод

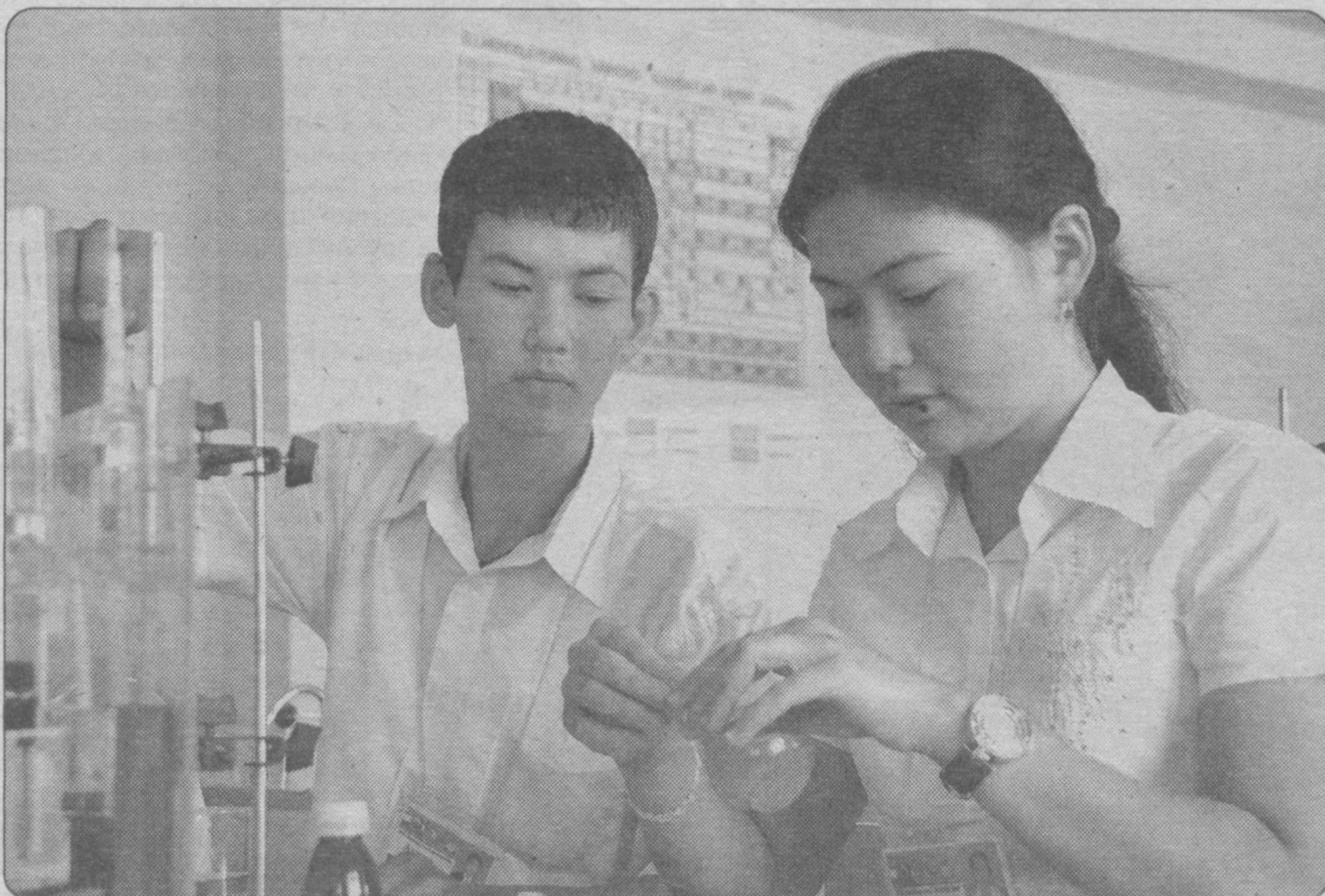
ролик жамиятини барпо этишда мустаҳкам пойдевордир" деб номланган маърузасида таъкидланганидек, давлат таълим стандартларини, ўқув дастурлари ва ўқув адабиётларини такомиллаштириш, олий ва ўрта махсус таълим тизимида таълим йўналишлари ва мутахассисликларини бугунги кун талаблари нуқтаи назаридан қайта кўриб чиқиш зарур.

тўхталдилар.

Тадбирда ёшларнинг маънавиятини юксалтириш, дунёқарашини кенгайтириш, уларни ҳар томонлама комил инсонлар бўлиб вояга етишлари учун яратиб берилаётган кенг имкониятлар ўз самарасини бераётгани таъкидланди.

— Айни пайтда шаҳримиз аҳолисининг олтинчи фоиздан кўпрогини ёшлар ташкил этади, — дейди Ангрен шаҳар ҳокими ўринбосари, хотин-қизлар кўмитаси раиси Наргиза Назарова. — Ҳозирги кунда ёшларимизнинг билим олиши, касб-хунари ўрганиши, ўз истеъдоди ва салоҳиятини намоён этиши учун барча шароит яратилган. Бу борада салмоқли натижалар қўлга киритилаётир. Бугунги тадбирда ҳам давлатимиз раҳбарининг ёшлар тарбияси йўлидаги эътибор ва ғамхўрлиги, ушбу йўналишда қабул қилинган қарор ва фармонлари, уларнинг мазмун-моҳияти хусусида фикр алмашилди.

Л.СУВОНОВ,
ЎЗА мухбири

«Yilning eng yaxshi maktabi—2009»

Кўп йиллик тажриба кўп келмоқда

Кумкўрғон туманидаги 3-умумий ўрта таълим мактаби «Йилнинг энг яхши мактаби» кўрик-танловининг вилоят bosқичида голиб деб топилди, республика миқёсидаги беллашувда қатнашиш имкониятини қўлга киритди. Бундай даражага етишишда педагогик жамоа нималарга кўпроқ эътибор қаратганлигини мактаб директори Салим Саидов шундай изоҳлайди:

— Энг муҳими, жамоанинг уч йиллик истиқбол режаси бўлиб, унда қилинадиган ишлар аниқ белгиланган. Ҳар бир ходим тинмай изланишда, жаҳонда ва юртимизда бўлаётган сиёсий, ижтимоий-иқтисодий янгиликлардан доимо хабардор. Юрт ободлиги, халқ фаровонлиги, эл тинчлиги, мустақиллигимизни мустаҳкамлашда ҳар бир ўқитувчи ўз ўрни борлигини чуқур англаб етган. Шунинг учун ютуқларимиз кам эмас, — деди таълим муассасаси раҳбари.

Туман марказида жойлашган мактабнинг теварак-атрофи тоза-озода, обод. Ҳар бир қарич ер, дарахт, гул, бино, хонанинг эгаси бул. Улар меҳр билан парваришланади, эҳтиёт қилинади. Хоналар, заллар, дераза тоқчаларида турли-туман гулларни кўриб дилинг яйрайди. Фан хоналарида озодлик, санжархона, саранжом-саришталикни кўриб юз ерда маънавиятли, билимли, меҳнатсевар, ўз касбининг фидойилари меҳнат қилаётганлигига амин бўласиз.

Халқимизда хонадонга баҳо бериш оstonадан бошланади. Демак, бу удум ташкилот, муассаса, корхонага ҳам тегишли. Шундай обод жойда, албатта, таълим-тарбия ҳам яхши бўлишига шубҳаланмадик. 4 та бинодан иборат катта кошонада 1100 нафарга яқин ўғил-қизларимизга 88 нафар тажрибали педагог ва боқ беришаётган экан, 6 миллат вакиллари ўзбек ва рус тилларида бир оила фарзандларидек аҳилликда билим сирларини кунт билан ўзлаштиришяпти.

Ўқитувчилар томонидан тайёрланган методик ишлар туман, вилоят миқёсида оммалаштирилган. Хусусан, она тили ва адабиёт фанлари ўқитувчиси М.Маҳмудованинг «Саодат соҳиби ёхуд Ватан соғинчи» мавзусидаги иши вилоят миқёсида ўрганилиб, кенг ёйиш, қўллашга лойиқ деб топилди. «Йилнинг энг яхши фан ўқитувчиси» кўрик-танловининг вилоят bosқичида математика ўқитувчиси Н.Бердиев, рус тили ва адабиёти фани ўқитувчиси В.Батиршина фахрли ўринларни эгаллаган бўлса, биология фани ўқитувчиси М.Обидова республика bosқичида муваффақиятли иштирок этди.

Мактабда ташкил этилган 9та фан методбирлашмаси бошлиқлари томонидан

ўқитувчилар тайёрлаган кўрғазмали қуроллар, инновацион дарс услублари, илғор педагогик технологиялар ҳар чоракда мониторинг қилиб борилади, илғорлар рағбатлантирилади. Натижада, ҳар бир дарс кўрғазмали, техника воситаларидан фойдаланган ҳолда ўтилаяпти. Ўтган ўқув йилида Рустам Амиркуловнинг халқаро математика фан олимпиадасида қатнашиши ўқитувчилари ва тенгдошларини янада янги марралар сари ундади.

Бундан ташқари, битирувчиларнинг олий ва ўрта махсус ўқув юртиларига кириш кўрсаткичи ҳам ота-оналарни қувонтирмоқда. Масалан, кейинги уч йилда ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтириш бўйича педагогик-психологик ташхис маркази билан ҳамкорлик яхши йўлга қўйилганлиги боис, 9-синф битирувчилари таълимнинг кейинги bosқичига 100 фоиз қамраб олинган.

Фан тўғараклари ва спорт секцияларига ўқувчилар тўлиқ жалб қилинган. Спорт залида етарли шарт-шароитлар яратилганлиги, тажрибали мурабийлар борлиги боис, бу ердан кўплаб иқтидорли спортчилар етишиб чиқаяпти. Улар туман, вилоят, республика, халқаро мусобақаларда қувонарли натижаларга эришаётир. Қарши шаҳрида ўтган «Умид ниҳоллари» республика мусобақасида шу мактабдан 15 нафар спортчининг қатнашганлиги бунинг ёрқин далилидир.

Таълим муассасасининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш, ўқув жараёнини такомиллаштириш мақсадида жамоа тадбиркорлик билан ҳам шуғулланиб келяпти. Мактабнинг катта ер майдони бўлмаса-да, мавжуд ердан унумли фойдаланиб, гул, мевали, манзарали дарахт кўчатлари етиштирилаяпти. Ошхона ва буфет ижарага берилган. Расмхона, сартарошхона халқ хизматида. Металлом тўплаш, макулатура жамғариш ва пулли тўғараклар ишидан даромад олинмоқда. Бу йил ишга туширилган кўчма хона, товуххонадан фойда олиш билан бирга, биология муаллимлари жонли бурчак сифатида фойдаланишяпти.

Бюджетдан ташқари топишган маблағлар мактабни таъмирлашда ва безашда қўл келяпти, кам таъминланган оилалар фарзандларига ўқув қуроллари олиб беришга, кутубхона фондиди бойитишга ишлатилмоқда. Хуллас, илғор жамоанинг иш тажрибаси вилоят миқёсида оммалаштирилганлиги учун ҳам бир қанча семинар-тренинглар шу даргоҳда ўтказилаяпти. Вилоятдаги бошқа мактаблар улардан кўплаб тажрибаларни ўрганиб, ўзларига жорий қилишмоқда.

Норкуват Тўраев,
«Ma'rifat» мухбири

БУНДА КАМОЛ ТОПАР КЕЛАЖАК

Тайлоқ туманидаги 20-умумтаълим мактаби педагоглари ҳам таълим ислохотлари натижасида янги куч ва ғайрат билан ишлаётган жамоалардан. 2007 йили Мактаб таълимни ривожлантириш давлат умуммиллий дастури доирасида илм маскани капитал реконструкция қилинди. Синфхоналар, кимё, биология, физика ҳамда лаборатория хоналари ҳозирги замон талабларига мос ҳолда жиҳозланди. Шу йили мактаб янги спорт залига эга бўлди. Фаолият олиб бораётган 41 нафар малакали педагог-ўқитувчи 486 нафар ўғил-қизга ноанъанавий услубларда, янги педагогик технологиялар асосида таълим-тарбия бериб келишаётир.

— Яратилган шароитларга муносиб жавоб беришимиз кераклигини, елкамизга янада катта масъулият юкланганини чуқур ҳис қилдик, — дейди мактаб директори Ориф Ёров. — Шундан сўнг жамоамиз билан ишга янгича ёндашдик. Ҳаммамиз ўз устимизда ишлаб бошладик. Тажрибали педагогларнинг маслаҳатларига қулоқ солдик. Янги тажрибаларни ўрганиб бордик. Аввало, ўзимиз кўпроқ ўқишимиз лозимлигини англаб етдик. Ўқувчилар билим самарадорлигини оширишда, айниқса, маҳалла ва ота-оналарнинг ёрдами беқиёс бўлди.

Мактабда ўқувчиларнинг билими, қизиқиши ва иқтидорига қараб айрим фанлар чуқур ўқитиладиган синфлар ташкил этиш яхши самара берди. Дастлаб 2007 йили 5-6-7-синфларда инглиз тили йўналишида ихтисослаштирилган синфлар ташкил этилди. 2008-2009 ўқув йилидан бошлаб 2-синф ўқувчилари она тили бўйича, 3-синф ўқувчилари математика фани бўйича чуқурлаштирилган дастурлар асосида ўқитила бошланди. Ўзлаштириш ва самарадорлик шунга қараб ижобий томонга силжиди. Ютуқлар ўқувчиларни, ота-оналарни, педагог-ўқитувчиларни ҳам илҳомлантириб, бу борада янада кўпроқ изланишга ундади.

— Ўқитувчиларнинг касб маҳоратини оширишга алоҳида эътибор қаратилди, — дейди мактаб директорининг ўқув ишлари бўйича ўринбосари Султонмурод Сафаров. — Ҳар бир ўқитувчининг ишга ижодий ёндашувини таъминлаш учун барча шарт-шароитлар яратилди. Охириги уч йил давомида 36 нафар педагог-ҳодим қайта тайёрлаш ва малака ошириш институтларида ўз малакаларини ошириб қайтишди. Улар малака ошириш курсларида орттирган билим ва тажрибаларини амалиётда очиқ дарслар орқали намойиш этдилар. Бу янгиликлардан бошқа ҳамкасблари ҳам баҳраманд бўлди. Фанлар бўйича услубий бирлашма ва услубий кенгаш ишлари талаб даражасида йўлга қўйилгани бу йўналишдаги муаммоларнинг бирма-бир барҳам топишига ёрдам берди.

Ўқитувчиларнинг барчаси ҳар чорак охиридаги умумлаштирувчи дарсларни мактаб раҳбарияти, ота-оналар ва услубий бирлашма аъзолари иштирокида «очиқ ҳисобот дарси» тарзида ўтказишни анъанага айлантирган. Аҳамиятлиси, очиқ дарсларда иштирок этган ота-оналарнинг ўзлари ўқувчиларни баҳолайдилар. Ўз фарзандининг қандай билимга эга эканига гувоҳ бўлиб, ўғли ёки қизининг ютуқ ва камчиликларини кўради. Кейинчалик ўқитувчи билан келишган ҳолда таълим-тарбияни шунга қараб олиб боришади.

Ўқувчи ҳам, ўқитувчи ҳам ҳар куни китоб мутолаа қилмаса, камида битта янгилик ва ихтиродан, мамлакатимиз ҳамда дунёда содир бўлаётган воқеа-ҳодисалардан огоҳ бўлмаса, уларнинг бирор ютуққа эришиши жуда ҳам мушкул. Бу борада мактаб кутубхонасининг ўз ўрни борлигини ҳамма билади. Ўқувчиларни кутубхонага жалб қилиш, уларнинг қалбида китобга нисбатан меҳр уйғотиш айнан кутубхоначига ҳам борлиқ. Бу борада мактабда яхшигина тажриба тўпланган. Ҳар бир дарс кутубхонадан келтирилган қўшимча адаби-

ётлар, газета ва журналлардан фойдаланилган ҳолда бойитиб борилиши ўзлаштириш ва самарадорликни ошираётир. Ҳар ойда бир марта ўтказилаётган турли мавзулардаги китоб тақдимотлари ҳам ўз самарасини бермоқда. Шу боис, мактаб кутубхонаси туман миқёсида таянч кутубхона ҳисобланади. Бу зиё масканида тўпланган тажрибани тумандаги бошқа билим масканлари кутубхоначилари келиб, ўрганиб кетишаётир. Ойнинг охириги шанбаси мактабда «Китоб тақдироти» куни деб эълон қилин-

ган. Шу куни белгиланган режага кўра, кутубхоначи, синф раҳбари, она тили ва адабиёт фани ўқитувчиси ҳамкорлигида синфлар ўзларининг китоб тақдироти тадбирини ўтказишади.

Меҳнатлар, изланишлар, заҳматлар аста-секин ўз меvasини бериб, катта-катта йиғинларда мактабнинг номи тилга олина бошлади. Ўқувчиларнинг билимга чанқоқлиги, ўқитувчиларнинг шижоати мактаб рейтинг кўрсаткичининг ортишига замин яратди. Жамоа вакиллари турли хил танловларда иштирок этишиб, нафақат мактаб, балки туман ва вилоят шарафини ҳимоя қилдилар. Мактабнинг миллий истиқдол гоёси ва маънавият асослари фани ўқитувчиси Мушарраф Носирова ҳамда инглиз тили фани ўқитувчиси Наргиза Ўрозалиева «Йилнинг энг яхши фан ўқитувчиси» кўрик-танловининг республика bosқичида фахрли тўртинчи ўринни қўлга киритди.

Мактаб ўқувчисининг бўш вақтини тўғри ва оқилона ташкил этиш бу жамоада асосий масалага айланган. Мактабдан ташқари ва фан тўғаракларига, спорт секцияларига жами ўқувчиларнинг 70 фоизи жалб қилинган. Ҳафта-нинг шанба куни «Оммавий спорт куни» деб эълон қилинган. Шу куни спорт турлари бўйича синфлараро, қизлар, ўғил болалар, педагог-ўқитувчилар орасида мусобақалар ташкил этилади. Голиблар мактаб маъмурияти ва ҳомийлар томонидан рағбатлантириб борилади.

Яқинда маскан ҳаётида яна бир қувончли воқеа содир бўлди. Мактаб жамоаси «Йилнинг энг яхши мактаби—2009» кўрик-танловида иштирок этиб, вилоят bosқичида голиб бўлди. Айни пайтда жамоа мана шу ютуқлардан илҳомланган ҳолда танловнинг навбатдаги bosқичига ҳозирлик кўраётир.

Ҳаким Жўраев,
«Ma'rifat» мухбири

АХБОРОТ-КОММУНИКАЦИЯ СОҲАСИНИНГ ИНФРАТУЗИЛМАСИ ВА ГЛОБАЛ ИНТЕРНЕТ ТИЗИМИДАГИ МИЛЛИЙ СЕГМЕНТ БОСМА ОАВларнинг РИВОЖЛАНИШИГА КЎМАК БЕРМОҚДА.

Ўзбекистон мустақил босма оммавий ахборот воситалари ва ахборот агентликларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фонди бугунги кунда ривожланиб бораётган ахборот коммуникация технологияларини соҳага тўлақонли татбиқ этиш ва тахрирларнинг интернет тизимига уланишини кенгайтириш мақсадида «Мамлакат ҳудудий туман ва шаҳар газеталари ўртасида глобал интернет тармоғи негизида ахборот айирбошлаш тизимини яратиш» лойиҳасини амалга оширишга киришди.

Ушбу лойиҳанинг асосий мақсади босма ОАВ интернет ресурсларини кенгайтириш, тез ва сифатли ахборот алмашиш тизими-

ни йўлга қўйиш, ҳудудий тахрирларнинг ривожланишига кўмаклашиш, умуммиллий ҳамда дунёвий маълумотлардан фойдаланишда уларнинг имкониятларини оширишдан иборат.

Ушбу лойиҳа бир неча босқичда амалга оширилмоқда. Лойиҳанинг биринчи босқичида ҳудудий босма ОАВ журналистларининг компьютер саводхонлигини оширишга қаратилган чора-тадбирлар амалга оширилди. Лойиҳанинг иккинчи босқичида ҳудудий босма ОАВ тахрирларини интернет тизимига улаш кўзда тутилган.

Шу билан бир қаторда, лойиҳани амалга ошириш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йил 22 сентябрдаги

203-сонли «Давлат ва ҳўжалик бошқаруви органларининг жамоатчилик билан алоқаларини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорини самарали амалга ошириш ҳамда вазирлик ва идоралар, жамоат ташкилотлари, сиёсий партиялар ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтлари ахборот хизматларининг фаоллашуви имкониятини беради.

Қайд этиш лозимки, мазкур лойиҳа Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги Нодавлат ношжорат ташкилотлар ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш жамоат фонди томонидан молиявий қўллаб-қувватланмоқда.

МУХБИРИМИЗ

«БАРКАМОЛ АВЛОД ЙИЛИ» МУНОСАБАТИ БИЛАН ҚАШҚАДАРЁ ВИЛОЯТ МУСИҚАЛИ ДРАМА ТЕАТРИДА БОЛАЛАР ЁЗУВЧИСИ АНВАР ОБИДЖОН АСАРИ АСОСИДА ТАЙЁРЛАНГАН «КЎНФИРОҚЛИ АЛДОҚЧИ» НОМЛИ МУСИҚАЛИ ЭРТАК СПЕКТАКЛИНИНГ ПРЕМЬЕРАСИ БЎЛИБ ЎТДИ.

Мазкур асарда кўтарилган гоё — омад келганида яқинларни эсдан чиқариш, лекин ёмон кунда барибир яқинларгагина суюниш мумкинлиги ҳайвонлар образи воситасида тўлақонли очиб берилди. Театр томошаси давомида мусиқий жўшқинлик, сахна декорациялари ҳам томошабинни бефарқ қолдирмади. Азамат Рўзиқулов, Шаҳобиддин Каромов, Шерали Шониёзов ҳамда Нафосат Шойқулова сингари ёш истеъдод эгаларининг дебют иж-

ролари асарнинг ўзига хос ютуғи бўлди.

Тақдимот маросимида бу асар режиссёр Фарҳод Бойназаровнинг дастлабки ижод маҳсули эканлиги эътироф этилди. Шунингдек, ролларни маҳорат билан ижро этган актёрлар ҳам ёшлардан таркиб топганлиги премьеранинг кашфиёти бўлди. Томоша барча йиғилганларга маъқул келганлиги мухлисларнинг олқишидан маълум эди.

Хусан БУРҲОНОВ

ХАЛҚНИ ЮКСАК МАҚСАДЛАР ВА ВАЗИФАЛАРНИ АМАЛГА ОШИРИШГА ҚОҒЛАШДА КУТУБХОНАНИНГ ЎРНИ КАТТА. СИРДАРЁ ВИЛОЯТИ МАХСУС КЎЗИ ОЖИЗЛАР КУТУБХОНАСИ БУ БОРАДА КЎП ЙИЛЛИК ТАЖРИБАГА ЭГА.

Республика марказий кўзи ожизлар кутубхонасининг кўрсатган ёрдами билан «брайл» тизимидаги «гапирувчи» китоблар ҳисобида дастлабки китоб жамғармалари ташкил этилган. Бир вақтлар 744 та китоб жамғармаси кутубхонанинг илк ютуқларидан бири эди. Улар орасида «брайл» тизимидаги адабиётлар 375 нусха, «гапирувчи» адабиётлар 102 нусха, ясси босма ҳарfli адабиётлар 267 нусха бўлиб, 450 нафардан зиёд китобхонага хизмат қиларди. Кейинчалик кутубхона учун Сирдарё вилоят ўқув-ишлаб чиқариш маъмурияти томонидан бино ажратилди. Эндиликда эса алоҳида қироятхона, китоб захираларини сақлаш имконига эга бўлинди. Китобхоналар сони янада ошиб бормоқда. Кўзи ожизлар кутубхонасига «Вилоят кутубхонаси» мақоми берилгани ҳам бежиз эмас. Ҳозирда кутубхонанинг умумий китоб жамғармаси 15397 нусхани ташкил этади.

Мухтасархон КАРИМОВА

ШАЙХОНТОХУР ТУМАНИДАГИ 34-МАКТАБНИНГ БИТИРУВЧИ СИНФ ЎҚУВЧИЛАРИ «ОҚҚУШ», «КАБУТАР», «КАЛДИРҒОЧ» ВА «ХУМО» ГУРУҲЛАРИГА БЎЛИНГАН ҲОЛДА, ПРЕЗИДЕНТИМИЗНИНГ «ЮКСАК МАЪНАВИЯТ — ЕНГИЛМАС КУЧ» АСАРИ МАЗМУН-МОҲИЯТИНИ ОЧИБ БЕРИШ ЮЗАСИДАН ЎЗARO БЕЛЛАШИШДИ.

Дарсни беллашув тарзида ташкил этишдан асосий мақсад, ўқувчиларнинг асарни янада чуқурак аңлашига кўмаклашиш ва уларда гуруҳ бўлиб ишлаш маҳоратини шакллантиришдир. Ноанъанавий тарзда ташкил этилган ушбу очиқ дарсга Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети профессори, филология фанлари доктори Умарали Норматов ҳам тақлиф этилди. Профессор мусобақа

тарзида бўлиб ўтган дарс ҳақида фикр билдирадиган экан, ҳар бир боб юзасидан маърузалар тайёрланганлиги, асар юзасидан ўқувчиларнинг мустақил фикр билдиришгани, уларнинг мулоҳазалари маъқул бўлганини таъкидлади.

Шундан сўнг мактабнинг драма тўғараги аъзолари Бехбудийнинг «Падаркуш» асаридан парча ижро этишиб, Навоий ғазалларини ифодали тарзда ёддан ўқиб беришди.

Шу тарихда дарс ижодий учрашувга уланиб кетди.

Соҳиба МУЛЛАЕВА

ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА ЎТКАЗИЛАЁТГАН ТАРИХ ВА ҲУҚУҚ ФАНИ ОЙЛИГИ БИЗ — ЎҚИТУВЧИЛАРНИ ЯНАДА ФАОЛЛИККА УНДАМОҚДА.

Жумладан, Собир Раҳимов туманидаги 298-мактабда ойлик муносабати билан бир қатор тадбирлар ўтказилмоқда. Ой бошида тарих ва ҳуқуқ фани ўқитувчилари томонидан тадбирлар режиси тузиб чиқилди. Ана шу режа асосида ҳар бир ўқитувчи очиқ дарслар ташкил этмоқда. Дарсларда мактаб раҳбари, ўқитувчилар, ота-оналар иштирок этиб, муаллим маҳорати ва билим-савиясига баҳо беришарди. Ойлик чин маънода ижодий изланишларга омил бўлмоқда. Сабаби, ҳар бир тарих ўқитувчиси ўзи олиб бораётган очиқ дарсларда янги педагогик технологиялардан фойдаланган ҳолда ноанъанавий таълим бериш усуллари намоёниш этмоқда.

Яқинда юқори синфлар ўртасида тарих фани бўйича викторина ва Тошкент тарихига бағишлаб кўрик-танлов ўтказилди. Ойлик таълим муассасамизда қизгин давом этаётди. Айни кунларда жамоамиз тарих ва ҳуқуқ фани ойлиги муносабати билан туманидаги мактаблараро ўтказилиши кутилаётган фестивалга катта тайёргарлик кўрмоқда.

Азиза РАСУЛОВА,
шу мактабнинг тарих фани ўқитувчиси

МИРОБОД ТУМАНИДАГИ 110-МАКТАБДА ОНА ТИЛИ ВА АДАБИЁТ ҲАМДА МИЛЛИЙ ИСТИҚЛОЛ ҲАМДА ТУРКУМИГА КИРУВЧИ ФАНЛАР ЎҚИТУВЧИЛАРИ УЧУН СЕМИНАР ЎТКАЗИЛДИ.

Унда ўқитувчилар билан бир қаторда 40 нафардан ортиқ ота-оналар, ёш мутахассислар ва туман методистлари иштирок этиб, таълимга ижодий ёндашиш — ҳозирги кун талаби эканини яна бир бор ҳис этишди.

Семинарда 3 та шўъба иш олиб борди. 1-шўъбада Миробод туманидаги 218-мактаб ўқитувчилари Хуршида Имомбердиева ва Нилуфар Мадраҳимова «Истеъдод, истеъдод ва яна бир бор истеъдод эгаларини топиш асосий вазифамиз», 2-шўъбада 214-мактаб ўқитувчилари Муаттар Алимбекова ва Насиба Мирсоатова «Баркамол авлод тарбиясида адабиёт дарсларининг ўрни» мавзусида интеграцион дарс ўтишди. 3-шўъба иштирокчилари эса 328-мактаб ўқитувчиси Раъ-

но Турғунбоевнинг «Адабиёт яшаса, миллат яшайди» мавзусидаги очиқ дарсини кузатишди.

— Ўтказилган ҳар бир очиқ дарсдан кўзланган мақсад ўқувчиларни оммавий маданият таҳдидидан ҳимоя қилиш ҳамда уларни юксак маънавиятга олиб бериш ва мустақам иродали қилиб тарбиялашдан иборат, — дейди ТШХТББ услубчиси Замира Азимбоева. — Бу очиқ дарсларда ота-оналарнинг иштирок этаётгани эса ўқитувчиларни ўз фанига масъулиятни янада оширишга даъват этмоқда.

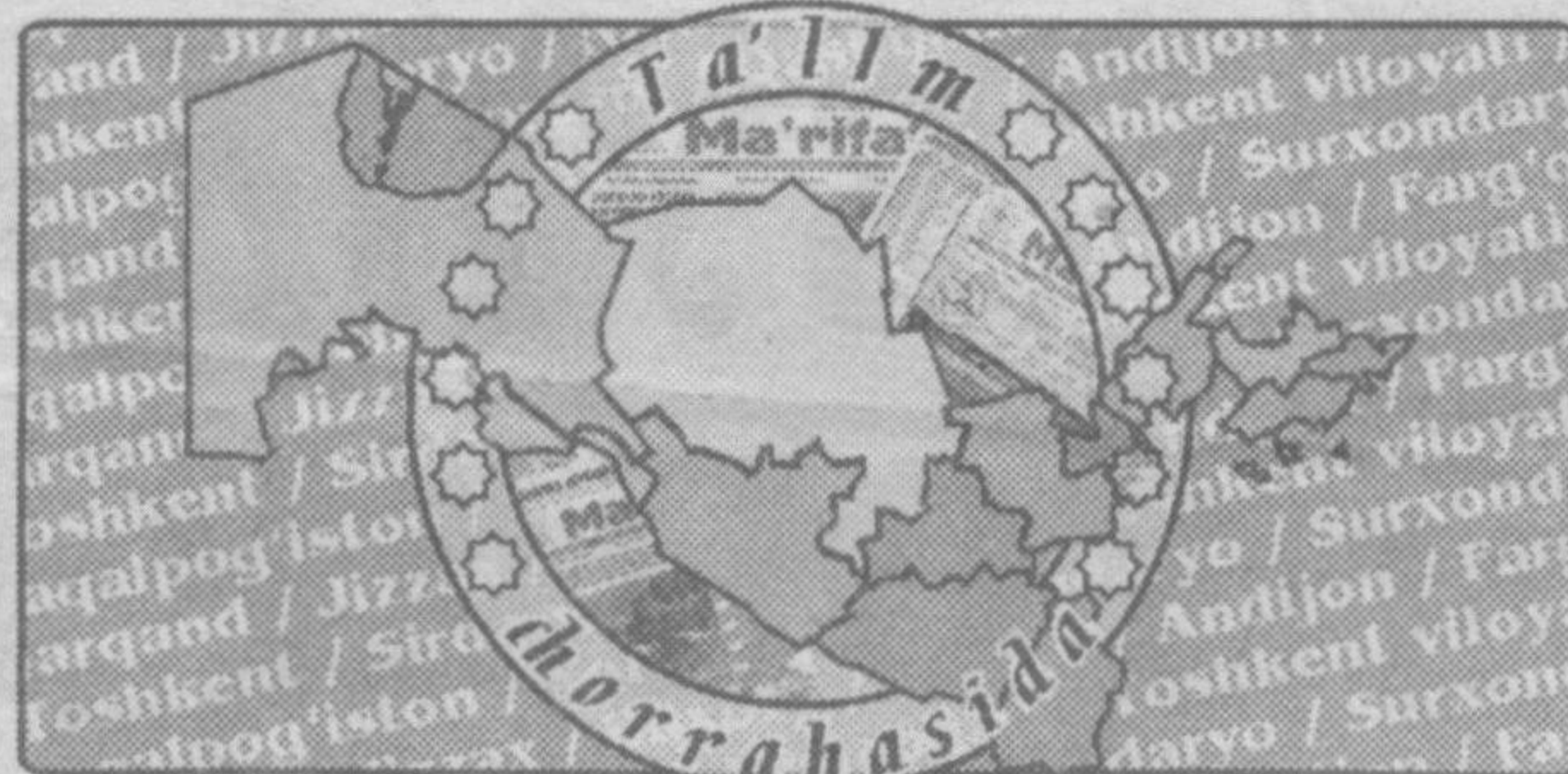
Маҳмуда ВАЛИЕВА,
«Ma'rifat» мухбири

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ТЕХНИКА УНИВЕРСИТЕТИГА ҚАРАШЛИ КОМПЬЮТЕР ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ АКАДЕМИК ЛИЦЕЙИДА ЁШЛАР БИЛАН ИЧКИ ИШЛАР ХОДИМЛАРИ УЧРАШУВИ ЎТКАЗИЛДИ.

Шаҳарча ҳокимияти, Собир Раҳимов тумани прокуратураси ва шаҳарча ички ишлар бўлими ҳамкорлигида ташкил этилган тадбирда ёшларнинг ҳуқуқий маданиятини янада юксалтириш, Конституция ва қонунларимизга ҳурмат руҳида тарбиялаш, уларнинг эркин фикрлаш қобилиятини ошириш хусусида олиб борилаётган ишлар таҳлил қилинди.

«Ёшлик» талабалар шаҳарчаси ҳудудидаги таълим муассасаларида 45 мингга яқин талаба ва ўқувчилар таҳсил олади, — дейди ҳокимият ходими Фарҳод Икромов. — 28 мингдан зиёди республикамизнинг турли ҳудудларидан келган ёшларнинг 10 мингдан ортиғи 14 та таълим муассасаларига қарашли. 38 та талабалар турар-жойларида истиқомат қилади. Уларнинг ўқиши, амалиёт билан билимларини мустақамлаши, турли хунар тўғарақларига аъзо бўлиши, соғлом турмуш тарзини йўлга қўйишлари учун ҳокимият томонидан қатор ижобий ишлар амалга оширилмоқда. Айниқса, ёшлар ўртасида ҳуқуқий маданият ва ҳуқуқий саводхонликни юксалтиришга оид кенг қамровли тадбирлар ўтказилапти.

Азиза ҚИЁСОВА,
«Туркистон-пресс» мухбири

Ёрқин келажак нигоҳларимда намоён.

ЯККАБОҒ ТУМАНИНИНГ ЭДИЛБЕК ҚИШЛОҒИДА ЖОЙЛАШГАН «ГЕОЛОГ» БОЛАЛАР БОҒЧАСИ ЖАМОАСИ КИЧКИНТОЙЛАРГА ИҚТИСОДИЙ БИЛИМ КЎНИКМАЛАРИНИ БЕРИШНИ АСОСИЙ ЙЎНАЛИШ СИФАТИДА ТАНЛАГАН.

— Мавжуд бта гуруҳимизда 120 нафарга яқин кичкинтой тарбияланаяпти, — дейди боғча мудираси Шоира Маҳмадалиева. — Барча гуруҳларда турли-туман услубларда тарбияланувчиларга иқтисодий билим асослари ўргатилади. Пул билан муомала қилиш, савдосотик, ўзаро товар алмаштириш каби мавзуларда кичкинтойлар дунёсига мос кўплаб қизиқарли тадбирлар ўтказиб турамыз. «Дўкончи ва харидор», «Бозор-бозор» каби ўйинлар барча гуруҳларимизда ўйналади. Бундай ўйинлар орқали кичкинтойлар онгидан илк иқтисодий тушунчалар шаклланиб боради.

Фарзандларимиз пулни ўз ўрнида тежаб ишлатишни, сара ва яхши маҳсулотларни харид қилишни ёхуд истеъмомчи ҳуқуқларини мактабгача таълим муассасаларида ўрганиб боришлари «Учинчи мингйилликнинг боласи» дастурида ҳам белгилаб берилганки, бунга соҳа ходимлари масъулдир.

— Таълим муассасамизга «Яккабоғгеолог» қидирув экспедицияси ҳомийлик қилади, — дейди Ш.Маҳмадалиева. — Геологлардан беҳад хурсандимиз. Улар ҳар бир тадбиримизга бош-қош бўлади, беминнат ёрдамларини аяшмайди.

«Геолог»да кичкинтойларнинг яширин иқтидорларини кашф этишга алоҳида эътибор қаратилган. Бу иш асосан, тўғарак машгулотлари орқали амалга оширилади.

— Мен раҳбарлик қилаётган инглиз тили тўғарагига 30 нафарга яқин кичкинтой мунтазам қатнашяпти, — дейди болалар боғчаси инглиз тили тўғараги раҳбари Таня Насриддинова. — Уларнинг кўпчилиги ҳозирнинг ўзидаёқ инглизча сўзларнинг анча-мунчасини ўзлаштириб олган.

«Геолог»да мунтазам фаолият олиб бораётган «Рус тили», «Шаҳмат-шашка», «Рақс», «Соғломжон» номли тўғаракларнинг ишлари мақтовга лойиқ. Тўғарак раҳбарлари Шаҳло Маҳмудова, Нодира Шамина, Зилола Зияева ва Гўзалхон Бозоровадан ота-оналар ҳам мамнун.

МУХБИРИМИЗ

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигининг 2009 йил 11 сентябрдаги «Умумтаълим муассасаларида «Фан ойлари»ни ўтказишни такомиллаштириш тўғрисида»ги буйруғига кўра, февраль ойи — математика ва информатика фанларига бағишланади.

Ҳозирги кунда педагог учун профессионал маҳорат нафақат унинг фаолиятини осонлаштирадиган дастурий-техник воситаларни ўзлаштириш ва қўллаш, балки ўқитиши лозим бўлган фанга оид интеллектуал ва ижодий масалаларни ҳал эта оладиган дастурлардан фойдаланишни ўрганишни ҳам талаб этади. Шу маънода, компьютерлаштириш ва ахборот-коммуникация технологияларига (АКТ) оид курслар ташкил этилиб, барча фан ўқитувчиларининг АКТдан ўқув жараёнида самарали фойдаланишларига шароит яратилмоқда. Бу жараёни амалга оширишда информатика, ахборот-коммуникация технологияларидан дарс берувчи етакчи педагогларни, мутахассисларни тренер сифатида жалб қилинмоқда.

Шундан келиб чиқиб, математика ва информатика фанлари ойлиги давомида ҳар бир фанни ўқитиш электрон дарсликлар, ўқув фильмлари, электрон дарс ишланмаларни, электрон кўргазмалар воситаларнинг таълим мазмунини бойитишдаги ўрнини очиқ дарсларда намойиш қилиш аҳамиятлидир.

Шунингдек, илғор педагогик технология ва ахборот коммуникация технологияларидан фойдаланиб, ўқувчилар билим ва кўникмасини юқори кўрсаткичга олиб чиқаётган ижодкор, фидойий ўқитувчиларнинг тажрибалари ўрганилиши ва оммалаштирилиши ҳамда уларнинг ўқув жараёнида юқори кўрсаткичга эришиш услубларини туман ёки вилоят миқёсида тарғибот қилишга қаратилган тадбирлар ташкил этилиши янада муҳим.

ИНФОРМАТИКА ДАРСИ:

Tavsiya

Информатика фани ойлиги аввалида синфлар кесимида ўқувчилар билим самарадорлигининг мониторинги жадвали тайёрланади. Шунингдек, ўқув жараёнига ахборот-коммуникация технологияларининг татбиқ этилиши натижасида эришилган муваффақиятлар ва илм-фан ютуқларини тарғиб қилувчи мактаб бурчаги ташкил этилиши зарур. Бунда асосан ДТС ва ўқув дастурларининг такомиллаштирилгани, тажриба-синовдан ўтгани ва улар асосида яратилган дарсликларнинг янги авлоди ижара тизимида етказиб берилгани, шунингдек, электрон дарс ишланмалари, электрон дарсликлар ҳақидаги маълумотлар акс эттирилади.

Информатикадан очиқ дарслар. Илғор педагогик технологиялардан фойдаланиб, ДТС ва ўқув дастурлари асосида ёзилган энг яхши дарс ишланмаларини аниқлаш мақсадида «Энг яхши очиқ дарс» танлови ўтказилади. Фан ойлиги якунида туман ва вилоят миқёсида ўтказиладиган энг яхши дарс ишланмалари танловининг ҳақамлар ҳайъати таркиби тузилади. Ҳайъат дарс ишланмаларини ўрганиб, голибларни аниқлайди ва муносиб ишланмаларни амалиётда фойдаланишга tavsiya этади.

Очиқ дарсларда вилоят, туман халқ таълими бошқарув органлари вакиллари иштирокини таъминлаш лозим. Ўтказилган очиқ дарслар бўйича ойлик якунида умумий маълумотлар тайёрланади. Бунда дарсга қўйилган мақсадга эришилганлиги, кимлар томонидан кузатирилганлиги, берилган таклиф ва баҳолар ҳақида якуний хулосалар ўз аксини топиши лозим. Олинган хулосалар мактаб педагогика кенгашларида муҳокама қилиниб, баённомалар тузилади.

Синфдан ташқари ишлар иқтидорли ўқувчилар билан ишлашнинг энг самарали усулларида бири ҳисобланади. Улар дарсларнинг мантиқий давоми бўлиб, машғулотларда эгалланган билимларни кенгайтириш ва чуқурлаштиришга хизмат қилади. Бунда синфдан ташқари ишларнинг викторина, танлов, олимпиада, деворий газеталар, тўғарак ва бошқа турларидан фойдаланиш мумкин. Асосий мақсад ўқувчилардаги фанга нисбатан қизиқишни кучайтириш, дарсдан олган билимларини тўлдирувчи билим, кўникма ва малака беришдан иборат. Қуйида синфдан ташқари ишларнинг шаклларида айримлаштириш ҳақида тўхталамиз.

Информатикадан викториналар маълум мавзу, бўлим ёки умуман фанга доир масалалар бўйича савол-жавоб ўйини бўлиб, кўп вақт ва катта тайёргарлик талаб қилмайди. У 10—20 дақиқа давом этади.

ойлик давомида амалий машғулотларга янада бой бўлади

Бунда олдиндан тайёрланган 5-6 саволга оғзаки ёки ёзма жавоб олинади. Викториналарни тизимли ўтказиб туриш ўқувчиларни турли усулларда масала ечишга ўргатади, фикрлаш ва ҳозиржавоблик қobiliятларини камол топтиради. Албатта, викторинада tavsiya этилган саволларнинг қийинлик даражаси турлича бўлиши, кўпроқ ўқувчиларнинг иштирокига эришиш керак.

Асосан викторинанинг икки туридан фойдаланиш мумкин.

1. Саволлар (мисол, масалалар) ўқитувчи томонидан ўқувчиларга оғзаки берилади ёки синф тахта-сига олдиндан ёзиб қўйилади. Жавобни ўқувчилар оғзаки тайёрлай-

дилар ёки ўз дафтарларига қисқача, яъни ўзлари эслаб қолиши учун қайд этиб оладилар. Ўқитувчи ўқувчилардан бир нечаси қўл кўтаргунча кутиб туриб, кейин биринчи бўлиб қўл кўтарган ўқувчидан сўрайди. Агар биринчи қўл кўтарган ўқувчи нотўғри жавоб берса, иккинчи, учинчи... ўқувчидан тўғри жавоб олгунча сўрайди;

2. Ўқитувчи саволни синф тахта-сига олдиндан ёзиб қўйиб, ўқувчиларга ишлаш учун кўрсатма беради ва жавобларни дафтарга ёзиб, тўғрилигига ишонч ҳосил қилгандан кейингина қўл кўтариш кераклигини айтади. Ўқитувчи қўл кўтарган ўқувчилар олдида бориб, берилган са-

Ички мусобақаларда фойдаланиш учун мисол тариқасида 2009 йили республика фан олимпиадасига tavsiya этилган битта масала таҳлили ва ечимини келтирамиз:

Масала: N та нуқта ўзининг координаталари орқали берилган. Нуқталарнинг ҳар бирини айлана маркази сифатида олиб, ҳар бир марказ учун шундай энг катта радиусга эга бўлган айлана чизиш лозимки, бунда айлана экран чегаралари билан ёки ундан олдин чизилган айланалар билан кесилмасин. Нуқталар қандай кетма-кетликда берилган бўлса, айланалар ҳам шундай кетма-кетликда чизилиши лозим. Айланалар ўзаро ёки экран чегараларига уриниши мумкин. Бунда бошқа айланаларнинг марказлари чегара ҳисобланмайди. Барча айланалар чизиб бўлингач, айлана марказларидаги нуқталарга 2 радиусли доира чизиб қўйиш лозим. Экран фони қора рангда, айланалар оқ рангда ҳамда айлана марказларидаги доиралар яшил рангда бўлиши керак. **Эслатма:** Янги чизиладиган айлананинг маркази экран чегарасида ёки ундан олдин чизилган айлана устида ётса, бу айлананинг радиуси 0 га тенг бўлади.

Ечиш: масала шартида айланалар сонига чегара қўйилмаган. Бу сон массив чегарасини белгилаш учун

зарур. Паскал дастурлаш тилида массив чегараси олдиндан берилиши лозим. Шунинг учун биз айланалар сонини кўпи билан 100та деб оламиз. Айлана марказлари координаталарини ифодаловчи сонларнинг типи кўрсатилмагани учун уларни ҳақиқий, деб ҳисоблаймиз.

Юқорида айтилганларни инobatга олиб, масалани қуйидаги алгоритм бўйича ечамиз:

Биринчи айланани чизиб оламиз. Бунинг учун айлана марказидан экран чегараларигача масофаларни (r1, r2, r3, r4) ҳисоблаб, уларнинг энг кичигини (min) топамиз ва уни айлана радиуси деб оламиз. Кейинги айланаларни чизишда, экран чегараларининг энг кичигини (min1) билан бирга аввалги чизилган айланаларгача масофаларнинг энг кичигини (min) билан бирга аввалги чизилган айланаларгача масофаларнинг энг кичигини (min1) ҳам ҳисоблаб, уларнинг ичидан энг кичигини айлана радиуси сифатида оламиз. Айлана марказидан экран чегараларигача масофаларни ҳисоблаш дастурда икки марта ишлатилади. Биринчи марта биринчи айлана учун, иккинчи марта такрорланиш (цикл) тар-

кибида қолган айланалар учун. Биз уни ҳисоблаш учун "MinR" функциясини ташкил этамиз.

Худди шундай айланаларни чизиш учун "Aylana" процедурасини ташкил этамиз. "MinR" функцияси ва "Aylana" процедурасида айлана тартиб рақамини параметр сифатида оламиз. Айлана марказлари координаталари ҳақиқий сон сифатида олингани учун айлана чизишда бутунгача яхлитлаш функцияси (Trunc)дан фойдаланамиз.

Юқорида айтилганларни ҳисобга олиб, қуйидаги дастурни тузамиз:

```
Program Aylanalar;
Uses Crt, Graph;
Var j, gd, gm, i, n: Integer;
min, min1, ch1, ch2, ch3, ch4: Real;
x, y, r: Array[1..100] of Real;
Function MinR (k: Integer): Real;
begin
  ch1:=x[k]; ch2:=y[k];
  ch3:=GetMaxX-x[k];
  ch4:=GetMaxY-y[k];
  If ch1>ch2 Then
    min:=ch2 Else min:=ch1;
  If min>ch3 Then
    min:=ch3;
  If min>ch4 Then
    min:=ch4;
  MinR:=min;
end;
Procedure Aylana (k: Integer);
```

```
begin
  SetColor(15);
  Circle(trunc(x[k]),trunc(y[k]),
  Trunc(r[k]));
end;
BEGIN
ClrScr;
Write('Aylanalar soni:
n='); ReadLn(n);
For i:=1 To n Do
begin
  Write('x',i,' ');
  ReadLn(x[i]);
  Write('y',i,' ');
  ReadLn(y[i]);
end;
gd:=0;
InitGraph(gd, gm, '');
SetColor(2);
Rectangle(0,0,GetMaxX,
GetMaxY);
r[1]:=MinR(1);
Aylana(1);
For i:=2 to n Do
begin
  min:=MinR(i);
  For j:=1 To i-1 Do
begin
  min1:=sqrt(sqr(x[j]-
x[i])+sqr(y[j]-y[i]));
  min1:=abs(r[j]-min1);
  If min1<min Then
    min:=min1;
end;
r[j]:=min;
Aylana(i);
end;
SetColor(2);
SetFillStyle(1,2);
For i:=1 To n Do
FillEllipse(trunc(x[i]),trunc
(y[i]),2,2);
ReadLn;
CloseGraph;
END.
```

Ойлик амалдаги тартибга мувофиқ якунланиб, очиқ дарслари намунали деб эътироф этилган, синфдан ташқари тадбирларни ўтказишда фаоллик кўрсатган ўқитувчилар рағбатлантирилади. Ойлик якунида ўқувчилар билим самарадорлиги ой бошидаги натижалар билан таққосланади.

Баҳодир БОЛТАЕВ,
Республика таълим марказининг таълимни ахборотлаштириш бўлими бошлиғи

МАШҒУЛОТЛАР САМАРАДОРЛИГИ

Ўқитувчининг илмий салоҳиятига боғлиқ

Ўтган йилнинг декабрь ойида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Ижро интизомини мустаҳкамлашнинг кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги 12-сонли қарорининг бажарилишини таъминлаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги ташаббуси билан Жиззах вилоятида ташкил этилган «Очиқ эшиклар куни»да таълимнинг ҳудудий-бошқарув идоралари фаолияти, мактабгача, умумий ўрта ҳамда олий таълим муассасалари фаолиятига тааллуқли масалалар атрофлича таҳлил қилинган. Ушбу тадбирда вилоят педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти фаолиятидаги камчиликлар ва муаммолар ҳам кўрсатиб ўтилган эди. Бугун вазият қай томонга ўзгарди? Мавжуд муаммоларга барҳам бериш мақсадида қандай ишлар амалга оширилмоқда? Жиззах вилоят ПҚҚТМОИ ректори Рустам Абдурасулов бу ҳақда қуйидагиларни сўзлаб берди:

«Очиқ эшиклар куни»да Халқ таълими вазирлиги мутаасаддилари томонидан малака ошириш тизимида фаолият кўрсатаётган айрим педагог ходимларнинг илмий салоҳияти ва тажрибаси камлиги алоҳида таъкидланган эди. Биз бугунги кунда бутун куч ва эътиборни профессор-ўқитувчиларнинг илмий салоҳиятини оширишга қаратмоқдамиз. 2009 йил 52 нафар профессор-ўқитувчининг 18 нафари илмий даражага эга бўлди.

Келгусида профессор-ўқитувчиларнинг илмий салоҳиятини босқичма-босқич ошириб бориш учун махсус режа ишлаб чиқдик. Унга асосан институтда илмий тадқиқот ишлари кўламини янада кенгайтиришни мўлжаллаяпмиз. Хозирги кунда 25 нафар ходим илмий тадқиқот билан шуғулланмоқда. Уларнинг тадқиқот ишлари нуфузли олий таълим муассасалари илмий кенгашилари тасдиғидан ўтган. Тадқиқотчиларнинг 3 нафари 2010 йил илмий ишлари ҳимоя қилиши режалантирилган.

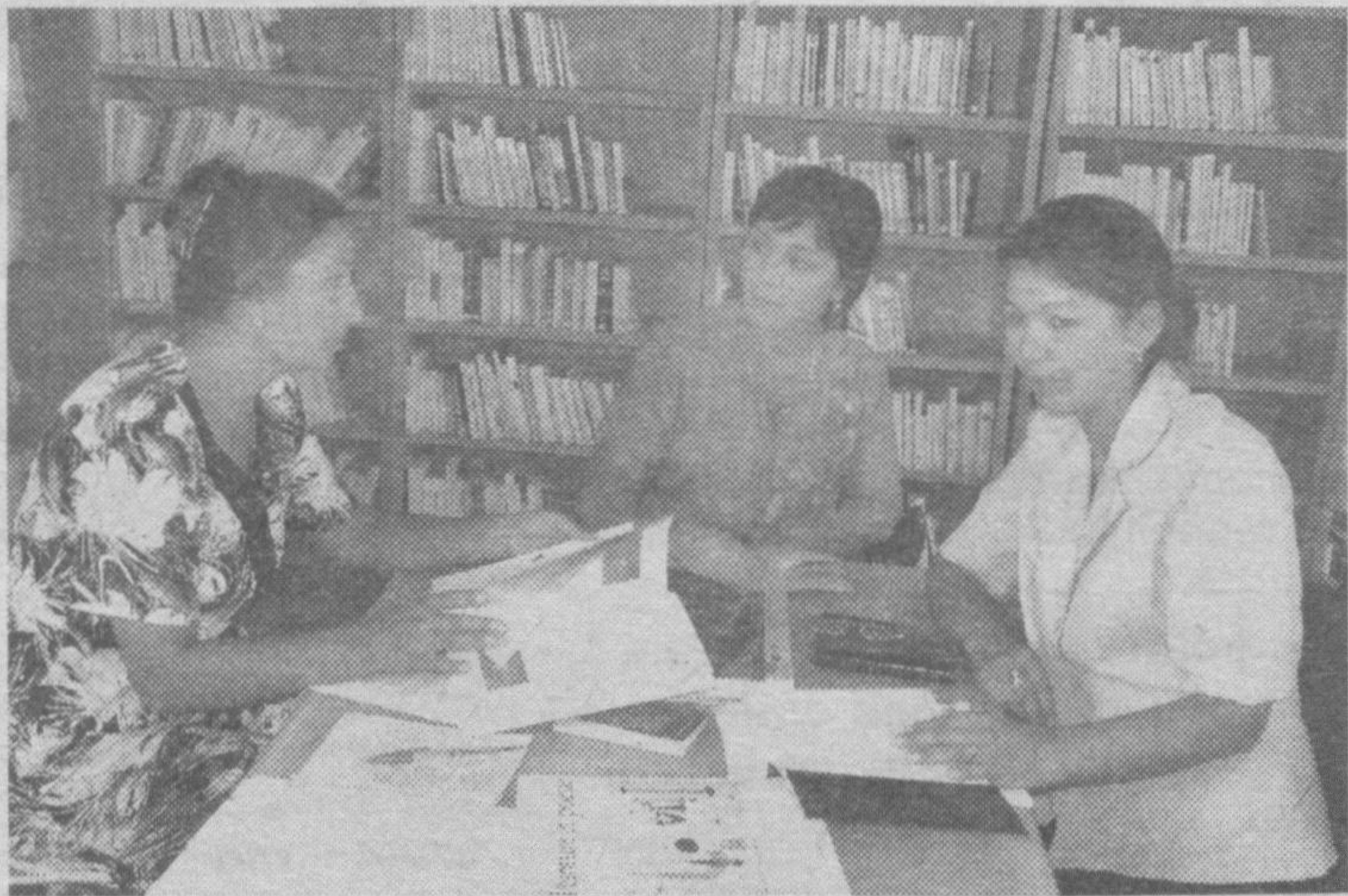
Институт кафедраларида илмий салоҳиятни кўтариш борасида бундан-да кўпроқ иш олиб боришни ҳаёт тақозо этмоқда. Шу мақсадда ёшларни илмий тадқиқот ишларига қизиқтириш, уларни моддий жиҳатдан рағ-

батлантириш мақсадида институт қошида Халқ таълими вазирлигининг хати асосида «Илмий тадқиқотчилар ижодий клуби» фаолияти йўлга қўйилди. Профессор-ўқитувчиларнинг илмий маҳоратини ошириш учун мазкур клубга маслаҳат олиш, фикр ва тажриба алмашиш мақсадида нуфузли олий ўқув юртли ва илмий тадқиқот институтларидан тажрибали профессорлар, фан докторлари ва номзодлари таклиф этилмоқда.

Бугунги кунда жамоамизда меҳнат қилаётган ўқитувчилар-

Malaka oshirish

ни методик қўлланма ва тавсияномалар билан таъминлаш ниҳоятда зарур. 2009 йил профессор-ўқитувчилар томонидан 28 номдаги методик тавсиянома тайёрланиб, илмий кенгаши қарори билан нашрга тавсия этилди. Шунингдек, ўтган йили

76та илмий мақола тайёрланиб, айни кунда ўқитувчилар улардан ўз фаолиятида унумли фойдаланмоқда. Чоп этилган методик қўлланма ва тавсияномаларни таълим муассасаларига етказиш доимий назоратга олинган.

Ўқитувчилар малакаси ва маҳоратини оширишда семинар ва конференцияларнинг аҳамияти катта. Шуни ҳисобга олган ҳолда ўтган ўқув йилида 12та мавзуда семинар, 2та мавзуда конференция, 7та мавзуда ўқув курс ташкил этилди. Ўқитувчилар илмий салоҳиятини юксалтиришда мавжуд моддий-техник базанинг ўрни ва аҳамия-

тига ҳам алоҳида эътибор қаратилган. Ўтган йили бюджет маблағлари ҳисобидан кўшимча бир синф ўқув компьютерлари билан таъминланди. Осий тараққиёт банки маблағи ҳисобидан 2та лингафон компьютер синфи, 2та комплектдан физика ва биология хоналари жиҳозлари келтирилди. Келгусида кўшимча равишда ўқув хоналари, институт ҳудудида спорт зали қуриш, «Муаллим» дам олиш ва даволаниш масканини ишга тушириш мўлжалланмоқда.

Барча соҳада бўлгани каби бизда ҳам профессор-ўқитувчилар ўз устида тинмай ишлашни, изланишни шу куннинг муҳим вазифаси деб билмоқдалар. Шу мақсадда институтнинг ўқув-услубий ва илмий фаолиятига Халқ таълими вазирлигининг 2008 йил 24 майдаги «Ўқитувчиларнинг илғор педагогик ва ахборот технологиялари бўйича назарий ва амалий билимларини ошириш тадбирлари ҳақида»ги буйруғини татбиқ этиб, малака оши-

риш сифат ва самарадорлигини янада юксалтиришга бутун куч ва имкониятни сафарбар этмоқдамиз. Етуқ мутахассислар, олимлар, дарслик муаллифларини машғулотлар ўтишига жалб этиш, улар билан давра суҳбатлари, ижодий учрашувлар ташкил этиш йўлга қўйилмоқда. Бу каби тадбирлар профессор-ўқитувчиларнинг илмий салоҳиятини оширишга хизмат қилиши шубҳасиз. Зеро, ўқитувчиларнинг илмий салоҳияти машғулотлар самарадорлигини оширишда муҳим аҳамият касб этади.

А.СОДИҚОВ
«Ma'rifat» мухбири

Қарши шаҳридаги 18-кўзи ожиз болалар махсус мактаб-интернатида борганимизда мактаб китобхоналари давра суҳбатининг устидан чиқдик. Қизиқарли ва ҳайратланарли баҳслару томошаларни кўрдик. Бир ерга тўпланган 250 нафар кўзи ожиз ўқувчи Абдулла Қодирийнинг «Меҳробдан чаён» асари юзасидан баҳслашяпти. Деярли барча ўқувчи асар билан яқиндан таниш.

Maxsus ta'lim

Ўқитувчиларимиз эҳтиёжини ҳали тўлиқ қондиришга етарли эмас. Биз кўпроқ вилоят кўзи ожизлар кутубхонаси китобларидан фойдаланамиз. Бу кутубхонада бадиий адабиётлар жуда кўп.

Махсус мактаб ўқувчилари бадиий китобхонликни асосан 2 йўналишда, брайл

«ДУНЁНИ КИТОБ ОРҚАЛИ КЎРАМИЗ!»

Савол-жавоблар ҳам мукамал. Бир гуруҳ ўқувчилар асардан бир неча саҳна кўриниши намойиш этишди. Катта актёрларга хос кийинишлари хатти-ҳаракатларни айтмайсизми?!

— Махсус мактабимизда китобхонлик борасидаги ишлар яхши йўлга қўйилган, — дейди мактаб кутубхонаси мудираси Юлдуз Ҳамроева. — Кечагина Чингиз Айтматовнинг «Оқ кема» асари юзасидан каттагина тадбир ўтказгандик. Яқин кунларда Пиримқул Қодировнинг «Юлдузли тунлар» асари бўйича китобхонлар анжуманини ўтказмоқчимиз. Бизда бундай анжуманлар тез-тез уюштириб турилади.

Мактабда фаолият юритаётган Юсуф Хўжақулов, Чори Умиров, Момоҳол Жуманова ва Ойдин Хуррамова каби тил ва адабиёт фани муаллимларининг зоҳирий кўзлари ожиз бўлса-да, кўнгил кўзлари очик.

— Мактабимиз кутубхонасида 5 минг донага яқин китоб бор, — дейди директор Қаҳрамон Ҳақназаров. — Шундан брайл ёзувидаги дарсликлар 2782тани, брайл ёзувидаги бадиий адабиётлар эса атиги 184тани, методик китоблар эса 110тани ташкил қилади. Кўриниб турибдики, брайл ёзувидаги бадиий адабиётлар ўқувчиларимиз ва

алифбоси ва «Тапирувчи китоблар» орқали (аудио кассеталарни эшитиш) ўрганишди. Масканда болаларнинг бўш вақтлари китобхонлик машғулоти асосида мазмунли ўтказилади. Бундай машғулотларда ўқувчилар гуруҳ-гуруҳларга бўлиниб, устозлари раҳбарлигида бирорбир бадиий асарни ўқиб ўрганадилар. Кундалик газета-журналлар билан танишадилар. Бу ишларда «Китобхон ўқувчиларнинг ташкилотчи гуруҳи» бош-қош бўлади.

— Китоб биз кabi ёруғ жаҳонни кўролмайдиганлар кўнглига ёруғлик бахш этади. Кўз нури бўлмаса-да, борлиқни кўра билишни ўргатади. Шунинг учун доим ўқувчиларимга дунёни англаш, ҳис этиш, кўриш учун кўп китоб ўқишимиз кераклигини уқтираман, — дейди мактаб бош психологи Ҳақназар Пўлатов.

Ҳақиқатан ҳам, ушбу кўзи ожиз болалар махсус мактаб-интернатида китобхонлик масаласига катта эътибор қаратилган. Бу ибратли ишдан ҳар бир таълим муассасаси ўрнатилган керак. Зеро, 2008-2009 ўқув йилида ушбу муассасани тамомлаган 11 нафар ўқувчининг 10 нафари олий ўқув юрти талабаси бўлган ҳам китобхонлик ортидан эришилган самарадорликнинг намунасидир.

Абдували ОБИДДИНОВ,
«Ma'rifat» мухбири

ЯНГИ КОЛЛЕЖ ҚАД РОСТЛАДИ

Бухоро шаҳрида Мухтор Ашрафий номидаги санъат коллежи янги биносининг қурилиши поёнига етди.

360 ўқувчига мўлжалланган билим даргоҳи «2-Бухорожамоақурилиш» трестининг 47-кўчма механизациялашган жамланмаси бунёдкорлари томонидан сифатли, замонавий ҳамда миллий меъморчилик анъаналари асосида қисқа фурсатда қад ростлади.

— Қувонарлиси, бугун ёш авлоднинг таълим-тарбия олиши, илм чўққиларини эгаллаши, ўз истеъдодларини намойиш қилиши учун барча шарт-шароитлар муҳайё, — дейди трест иш бошқарувчиси Шухрат Норов. — Лойиҳа қиймати 4 миллиард 880 миллион сўм бўлган санъат даргоҳи яқин кунлар ичида фойдаланишга топширилади.

Эндиликда ўқувчилар учун ҳамма шароитлар етарли. Янги коллеж биносида концерт зали, машғулот хоналари, спорт зали, ахборот-ресурс маркази баркамол авлод ихтиёрига топширилади.

«Туркистон-пресс»

— Комилликка эришмоқнинг таъбир жоиз бўлса, асосий талабларидан бири она тилини яхши билиш ва уни тарғиб этишдан иборатдир.

Таҳлилларга кўра, туркий тилимизнинг асосчиси, улуг бобомиз Алишер Навоий

ИЖОДИЙ УЧРАШУВ

ўз асарларида 25236, В.Шекспир 20000, А.С.Пушкин 18000, А.Жомий 14000 та сўз ишлатган, — деди ўз сўзида ёзувчи Абдуқаҳҳор Иброҳимов Шайхонтохур таманидаги 84-мактабда бўлиб ўтган ижодий учрашувда.

«Ватан туйғуси», «Миллат овози», «Ёруғлик», «Биз ким ўзбеклар» сингари китоблар муаллифининг илм масканидаги тадбирдаги иштироки ўқувчиларда катта таассурот қолдирди. Толиби илмлар сўз устасининг комиллик тушунчаси,

она тили ва адабиётимизни улуғлаш, миллий истиқлол гоёси, ватанпарварлик туйғуси хусусидаги мулоҳазаларини қизиқиш билан тинглаб, ундан ўзларини қизиқтирган саволларга атрофлича жавоб олдилар.

— Инсоният мудом комилликка интилади. Бу жуда кенг тушунча, — деди жумладан у. — Демак, бу фақат ёшларга қаратилган ундова эмас. Баркамол авлодни тарбиялаш учун, аввало, ота-оналарнинг ўзлари хуш фазилатлар соҳиби бўлиб, дунё-қараш кенг шахслар даражасига кўтарилиши керак. Шунингдек, учрашувда китобнинг инсон ҳаётида тутган ўрни хусусида ҳам баҳс-мунозаралар бўлиб ўтди.

О.МУРОДУЛЛАЕВА

Ўқувчиларга она тили ва адабиёт фанидан сабоқ бера бошлаганимга йигирма беш йил бўлиб қолди. Бу йиллар мени мураббий сифатида шакллантирди.

Бизнинг Хатирчи туманида ҳам янги илм масканлари қад ростлади. Мактабларимиз капитал таъмирдан чиқарилиб, ўзгача қиёфа касб этди. Мени руҳлантирган яна бир нарса шуки, Юртбошимиз ўзининг «Юксак маънавият — энгилмас куч» асарида муаллим аҳлига қатта ишонч ва ҳурматларини баён этади.

Тажрибаларимга таяниб айтмоқчи-манки, ҳар бир даврнинг ўз муаммолари, истаимизми-йўқми, оддимизга қатор масалаларни бартараф этишни кўндаланг қўяди. Айни кунда турли хуржлардан фарзандларимизни ҳимоя қилишда муҳтарам Юртбошимизнинг юқоридаги асаридан ижодий фойдаланиш муҳим дастуриламал вазифасини ўтайди. Шунинг учун ҳам умумтаълим муассасаларида мазкур асарни ўрганиш бўйича факультатив курсларни ташкил этишнинг ўқув дастури ва ўқув режаси такомиллаштирилди.

Мен ушбу китоб билан танишиб чиқар эканман, сабоқларимни турли самарали усулларда ташкил этиш,

ИБРАТ БЕҚИЁС ТАРБИЯ

уларда улуг донишмандларимиз, мумтоз адабиётимиз вакиллари асарларидан кенг фойдаланишни режалаштириб олдим. Эътироф этиш жоизки, «Адабиёт — сўз санъати, халқ қалбининг ифодачиси» экан, демак, бу борадаги имкониятлардан тўлиғича фойдаланишга эришмоғимиз керак. Факультатив курс машғулотларини ташкил этишда ўқувчиларимизга истиқлол берган имкониятлар, жамиятимиздаги янгиликлар, турмуш тарзимизнинг юксалиши хусусида атрофлича ҳаётини мисоллар орқали тушунча беришга ҳаракат қиламан. Биламанки, дарс бевосита воқеликлар билан боғланмаса, ўқувчига керакли билим ва тушунчаларни бера олмайди. Дейлик, қишлоқларимиз билан шаҳар ўртасидаги тафовутнинг йўқола бориши,

фермер хўжалиқларининг ривожлантирилиши, ерга эгалик ҳуқуқининг қарор топиши, олис қишлоқ болаларининг ҳам барча қулайликларга эга спорт мажмуаларига қатнаши, иқтидорли ёшларга кўрсатилаётган ғам-хўрликлар... Бу каби мисолларни ўнлаб келтириш мумкин.

Tajriba

Дарсдан ташқари тадбирлар ташкил қилиб, меҳнат фахрийларини тақлиф этиб, уларнинг ўтмиш ва бугунини далиллар билан қиёслаб берувчи ҳикояларини эшитишнинг ўзи ёш қалбларни маънавий комилликка ундайди. Маънавият тушунчасининг салмоғи жуда катта. Биргина мисол, туманимизда узум етиштирилади. Тўғарак машғулотларимиздан бирида Учқора узумининг дунёга машҳурлиги, хорижда ҳам ниҳоятда юқори баҳоламини хусусида

гап кетди. Ўқувчилар баҳслашишар экан, улардан бири «Кўрдингизми, бизнинг бобомиз узумнинг ажайиб навларини етиштирган. Мен ҳам қатта бўлсам ундан-да серҳосил навлар устида иш олиб бораман», дея фахр билан гапирди. Шундан сўнг унинг кутубхонада бир неча марта узумчиликка оид китобларни мутолаа қилиб ўтирганини кўрдим. Демокчи-манки, аждодлардан фахрланиш, маънавий етукликка ундовчи кучнинг бир қиррасидир.

Курс машғулотларини «Сўраб билиш», «Давра суҳбати», «Биласизми?», «Баҳс-мунозара» каби усулларда уюштирар эканман, ўқувчиларнинг асар мазмун-моҳиятини содда ва ҳаётини тарзда ўзлаштиришга эришатиридан мамнун бўламан.

Инсон юксак маънавият улуг жа-соратларга етаклай олишини теран англай олсагина, қатта мақсадлар сари бел боғлайди. Шундай экан, мазкур курсни баркамол авлод тарбияси бо-бида берилган бир имконият сифатида қабул қилиб, қутилган натижаларга эриша олмоғимиз керак, деб биламан.

Ўғилой АХМЕДОВА,
Хатирчи туманидаги 18-мактаб
ўқитувчиси

Мақтабдан ташқари таълим узлуксиз таълимнинг таркибий қисмидир. Ўқувчи-ёшларнинг мақтабдан ташқари таълим олиш бўйича ҳуқуқини рўёбга чиқариш, бўш вақтларини мазмунли ташкил этиш ва уларни бошланғич касб-хунарга йўналтириш ушбу тизимнинг бош мақсади ҳисобланади.

Республика болалар бадий ижодиёти маркази ҳам худди шу мақсадда фаолият олиб бормоқда.

Марказда уста ва устазодлар мақтабларининг давомийлигини таъминлаш ва миллий халқ амалий санъатининг йўқолиб бораётган намунала-

етди. Ҳозирда улар ўзларининг ижод мақтабларини ташкил этиб, ижодий студия раҳбари сифатида ёшларга санъат сирларидан таълим бериб келмоқда.

Марказда ёшларнинг қадимий тарихимиз, маданиятимиз ва аждодларимиз меросини

Maktabdan tashqari ta'lim muassasalarida

лади. Бундай инклюзив таълим бериш тизими имконияти чекланган болалар онгининг ривожланиши ва таянч ҳаракат системасидаги нуқсонларни бартараф этишга имкон беради. Натияжада, даргоҳга қатнайидиган бундай болалар ўзларининг иқтидорларини ишга солиб, ажайиб асарлар яратмоқда. Шу боисдан фаол қатнашиб, яхши натижаларга эришган, истеъдод-

дан келиб чиқиб, мақтабдан ташқари таълим тизимига янги ахборот технологияларини татбиқ этиш мақсадида марказда янги йўналишдаги «Компьютер графикаси ва дизайн» номли ижодий студия ташкил этилган. Студия фаолиятининг мақсади ўқувчиларга компьютер сабоқларини ўргатиш эмас, компьютер ёрдамида ижодий асарлар яратиш, шунингдек, ёшлар

БОЛАНИНГ БЎШ ВАҚТИ

яширин қобилиятни кашф этиш онларидир

рини тиклаш, ривожлантириш ва келажак авлодга етказиш учун мақсадли ўқув дастурлари ишлаб чиқилиб, шу асосда машғулотлар олиб борилмоқда. Масканда ҳар бир ижодкорнинг ўз иш услуби ва сирлари бўлиб, уларнинг бир-бирини такрорламас жиҳатлари бисёр.

Ижодий студияларнинг тарбияланувчилари орасидан ўзбек тасвирий санъати ва халқ амалий санъати мақтабининг давомчилари бўлган янги авлод ижодкорлари, усталари етишиб чиққанлиги марказ педагог ходимларининг улкан ютуғидир. Бу ерда Ўзбекистон халқ рассомлари академик Рўзи Чориев ва академик Ортиқ Файзуллаев, санъатшунослик фанлари фахрий доктори Зокирхон Боситхонов, Тошкент миллий кулолчилик санъати мақтабининг асосчиларидан бири, халқ устаси Чўлпон Содиқов, халқ устаси Шарофиддин Низомов мақтабларининг давомчилари сурхондарёлик Нурали Бобомуродов, тошкентлик Шоасил Шообидов, самарқандлик Жамол Эсонов ва бошқа кўплаб ижодкорлар вояга

чуқурроқ ўрганиши учун доимий равишда тарихий қадим-жо ва обидаларга, музей ва театрларга саёҳат уюштириш яхши йўлга қўйилган. Шунингдек, юртимизда ижод қилаётган таниқли санъаткорлар, ёзувчилар, тарихчи ва халқ усталари билан учрашувлар ташкил этиш анъанага айланган. Уларнинг ижод намуналари билан яқиндан таништириш мақсадида эса «Уста-шогирд» кўргазмалари ҳамда «Маҳорат машғулот»лари ўтказиб турилади. Марказ аъзолари доимий равишда таниқли рассом ва усталарнинг ижодий устахоналарида бўлиб, уларнинг ижод намуналари билан яқиндан танишадилар, саволлар бериб, касб сирларини ўрганадилар.

Марказнинг фаолиятида алоҳида ўрин тутадиган, эътиборга молик ишлардан бири имконияти чекланган болалар билан соғлом болалар ўртасида соғлом ижодий ҳамкорлик муҳитини яратишдир. Имконияти чекланган болалар билан ўтиладиган машғулотлар яқка тартибда, уларнинг хоҳишларига кўра турар жойларида олиб бори-

ли ёш ижодкорларни кўллаб-қувватлаш мақсадида уларнинг асарларидан ташкил топган шахсий кўргазмаларни ташкил этиш анъанага айланган. Ижодий студияларнинг тарбияланувчилари бўлган имконияти чекланган болалардан Ирина Бучок, Зафар Султонов, Жамшид Эргашев, Шодияхон Қосимова, Камилла Муҳаммадшина, Ирина Нор республика турли кўриктанловларининг голиби бўлмоқда. Жамшид Эргашев ва Анастасия Черкасова эса Халқ таълими вазирлиги ва Ўзбекистон Бадий академиясининг 1-даражали дипломлари билан тақдирланган.

Ҳозирги замон талаблари-

онгини ривожлантириш ва янги ахборот технологияларидан унумли ва мақсадли фойдаланишни назарда тутди. Студияда режа асосида машғулотлар мунтазам ўтказиб борилади. 12 ёшли Достон Орипов компьютер ёрдамида яратган «Бизнинг марказ» деб номланган ижодий иши учун республика кўриктанловининг мутлақ голиби бўлди.

Марказда турли саналарга бағишлаб оммавий тадбирлар билан бирга ёш ижодкорларнинг кўргазмалари, «Маҳорат машғулоти» «Уста-шогирд», «Асфальтдаги тасвир» кўргазмалари чиқишлари мунтазам ўтказиб борилади. Натияжада,

кўпчилик болаларнинг санъатга бўлган қизиқиши янада ортади. Бу эса ижодий студияларга ёшларни жалб қилишда ўзининг ижобий натижаларини бермоқда.

Марказда тўғарак ва ижодий студия аъзоларининг билим ва кўникмалари мақтабдан ташқари таълимга қўйилган Давлат талабларига мослиги сўровномалар, семинарлар, кўрик-танловлар, мусобақалар, тестлар ва бошқа шаклларда мунтазам назорат қилиб борилади.

Шунингдек, марказ олий ўқув юртлари, ижодий уюшмалар, жамғармалар, ҳуқуқ-тартибот идоралари, жамоатчилик марказлари, халқаро ва нодавлат ташкилотлар, маҳалалар, ота-оналар билан узвий ҳамкорликда иш олиб боради. Ҳафтанинг ҳар жума кунлари «методик кун» ҳисобланиб, унда барча услубий ишлар тартибга солинади.

Таълим муассасасида ҳар бир педагогнинг маҳорати ва малакаси узлуксиз равишда ошириб борилиши асосида болани фаоллик, мустақиллик, масъулиятлилик ва интизомлилик руҳида тарбиялашга муҳим эътибор қаратилади.

Махфират ҚУРБОНОВА,
РТМ маънавий-маърифий
ишлар
бўлими бошлиғи

Маълумки, республикаимиз умумтаълим мактабларида фан ойлари мунтазам равишда ташкиллаштириб келинапти. Бу ўқувчилардаги билимнинг орттишига хизмат қилаётгани шубҳасиз.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 1 июлдаги “2009—2013 йилларда аҳолининг репродуктив саломатлигини мустаҳкамлаш, соғлом бола туғилиши, жисмоний ва маънавий баркамол авлодни вояга етказиш борасидаги ишларни янада кучайтириш ва самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари Дастури тўғрисида”ги қарорида белгиланган топшириқлар ижросини таъминлаш, таълим муассасаларида жисмоний тарбия фанининг ўқитилиш самара-

дорлигини оширишга амалий ва методик ёрдам бериш, мамлакатимизда спортнинг оммавий турларини янада ривожлантириш мақсадларида яқинда Халқ таълими вазирининг “Умумтаълим мактабларида спорт ойлари ташкил этиш тўғрисида”ги буйруғи эълон қилинди.

Унга кўра, 2010 йил январь ойидан бошлаб халқ таълими тизимидаги таълим муассасаларида спорт ойлари ўтказилиши анъанага айланадиган бўлди. Шу муносабат билан юқоридаги буйруқ асосида спорт ойлари ўтказиш бўйича ташкилий қўмита таркиби, ўтказиш тартиби, ўтказиш жадвали тасдиқланди.

Куйида умумтаълим мактабларида “Спорт ойлари”ни ўтказиш тартиби эътиборингизга ҳавола қилинмоқда.

Rasmiy bo'lim

СПОРТ ОЙЛИКЛАРИНИ ЎТКАЗИШ ТАРТИБИ

1. Умумтаълим мактабларида спорт ойлари ўтказишнинг мақсад ва вазифалари:

1.1. Болаларда спортга меҳр уйғотиш, спорт билан шуғулланиш, соғлом турмуш тарзига амал қилиш, маънавий ва жисмоний комилликка интилиш зарурлиги тушунчасини шакллантириш, уларни салбий таъсирлардан ҳимоя қилиш, барқарор феъл-атворли, Ватанга меҳр-муҳаббат ва ўз мамлакатини учун ғурур-ифтихор руҳида тарбиялаш борасидаги чора-тадбирларни амалга ошириш.

1.2. Таълим муассасаларида жисмоний тарбия фанининг ўқитилиш самарадорлигини ошириш, спорт билан мунтазам шуғулланувчилар сонини ошириш, мамлакатимизда спортнинг оммавийлигини янада ривожлантириш.

1.3. Жисмоний тарбия фани бўйича илғор, ташаббускор ва ижодкор ўқитувчиларни аниқлаш, улардаги ижодий қобилиятларнинг, касбий маҳоратининг рўёбга чиқишига кўмаклашиш ва қўллаб-қувватлаш, рағбатлантириш, илғор тажрибаларни оммалаштириш ва кенг тарғиб этиш, педагогларнинг ижодий фаоллигини янада ошириш.

1.4. Ўқувчиларнинг жисмоний тарбия фани бўйича билим, кўникма ва малакалари самарадорлигини ошириш ҳамда иқтидорли ўқувчилар билан ишлашни янада такомиллаштириш.

1.5. Ўқувчи-ёшларнинг жисмонан бақувват, баркамол ва соғлом бўлишига, чиниқишига ёрдам бериш.

1.6. Ўқувчиларни ойлик давомида ўтказиладиган спорт мусобақаларига жалб этиш орқали умумтаълим мактабларининг спорт заллари қувватидан тўлиқ ва самарали фойдаланишни йўлга қўйиш.

1.7. Мусобақалар ўтказиш орқали спорт соҳасида педагог-ҳодимлар ва ўқувчилар маҳоратини намойиш қилиш.

1.8. Дарсдан кейин ўтказиладиган спорт тадбирларининг таълим-тарбия беришдаги аҳамиятини кўрсатиш.

1.9. Умумтаълим мактаблари спорт заллари қувватидан тўлиқ ва самарали фойдаланишни янада ривожлантириш.

1.10. Ўқувчи-ёшларнинг ёзги, кузги, қишки ва баҳорги таътил кунлари ҳамда бўш

вақтларининг мазмунли ўтишини ташкил этиш.

2. Спорт ойлари ташкил этиш

2.1. Спорт ойлари ўтказиш юзасидан вилоят халқ таълими бошқармаси, туман халқ таълими бўлими ва мактабларнинг буйруқлари чиқарилади ва чора-тадбирлар режаси тасдиқланади.

2.2. Жисмоний тарбия фани ўқитишнинг самарадорлигини оширишга қаратилган методик тавсиялар, дарс ишланмалари, тест ва назорат ишлари тўпламлари ишлаб чиқарилади ва амалиётга жорий этилади.

2.3. Вилоят, туман миқёсида спорт ойлари бошланишидан олдин ва якунлангандан сўнг ўқувчиларнинг ДТС бўйича ўзлаштириши лозим бўлган билим, кўникма ва малакаларининг мониторингини ўтказилади ҳамда таҳлил қилинади.

2.4. Мактабларда ойлик давомида белгиланган спорт туридан камида 1 марта очик дarsлар ташкил этилади.

2.5. Очик дарс ишланмалари бир ҳафта олдин фан услубий бирлашма йиғилишида кўриб чиқарилади. Очик дарсларнинг ишланмалари билан бир қаторда унинг муаммоси, ўтказишдаги методик кўрсатмалари ишлаб чиқилган бўлиши шарт.

2.6. Мактабларда дарс жараёнига таъсир этмаган ҳолда ойлик давомида белгиланган спорт тури бўйича педагог-ҳодимлар ўртасида ва синфлараро ўқувчилар орасида мусобақалар ўтказилади. Мусобақа иштирокчиларининг тиббий кўриқдан ўтган бўлишларига алоҳида эътибор берилади. Мусобақаларнинг шартлари ойлик бошланишидан 3 кун олдин эълон қилинади. Шунингдек, мусобақа ўтказиш жойи, муддати, ҳакамлар ҳайъати ва жавобгар шахслар ҳам олдиндан белгиланади.

2.7. Спорт ойлари асосан 4 йўналишдан иборат бўлади ва ҳар бир ҳафтадаги тадбирлар маълум бир йўналишга бағишланади:

1—4, 5—9-синфларда:

1-ҳафта: барча синфларда мусобақаларга тайёргарлик кўрилади;

2-ҳафта: қизлар ўртасида (ҳар бир синфда) мусобақалар ўтказилади;

3-ҳафта: Ўғил болалар ўртасида (ҳар бир синфда) мусобақалар ўтказилади;

4-ҳафта: мактаб биринчили-

ги ўтказилади. Бунда мактаб бўйича синфлар кесимида ғолиблар аниқланади.

Педагог-ҳодимлар ўртасида:

1-ҳафта: 25 ёшгача бўлган педагог-ҳодимлар ўртасида мусобақалар ўтказилади;

2-ҳафта: 25—35 ёшдаги педагог-ҳодимлар ўртасида мусобақалар ўтказилади;

3-ҳафта: 35 ёшдан катта педагог-ҳодимлар ўртасида мусобақалар ўтказилади;

4-ҳафта: мактаб биринчилиги ўтказилади. Бунда педагог-ҳодимлар ўртасида ғолиблар аниқланади.

2.8. Педагог-ҳодимлар ўртасида ва синфлараро ўқувчилар орасида ўтказиладиган мусобақаларни ташкил этиш “Ёшлик” ЖТСЖ ҳудудий кенгашлари вакиллари ҳамда халқ таълими бўлимининг жисмоний тарбия фани услубчилари томонидан амалга оширилади.

2.9. Мусобақаларни ўтказишга умумий раҳбарлик қилиш мактаб директори зиммасига юклатилади.

2.10. Ойлик давомида ўтка-

зилган мусобақаларда энг юқори натижаларга эришган педагог-ҳодимлар ва ўқувчилар мактаб маъмурияти (“Ёшлик” ЖТСЖ бадаллари, ҳомийлар маблағлари), шунингдек, туман(шаҳар) халқ таълими бўлими ҳамда “Ёшлик” ЖТСЖнинг ҳудудий кенгашлари томонидан рағбатлантирилади.

2.11. Ойлик давомида мактабларда ташкил этилган спорт тўғрақларининг кўргазмалари чиқишлари, Ўзбекистон спорти ривожига ҳисса қўшиб келадиган таниқли мураббий ва спортчилар билан учрашувлар, янгидан қурилган замонавий спорт объектларига экскурсиялар ташкил этилади.

2.12. Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, Тошкент шаҳар ва вилоятлар халқ таълими бошқармалари, туман (шаҳар) халқ таълими бўлими, шунингдек, мактабларнинг интернетдаги WEB саҳифалари ҳамда оммавий ахборот воситалари орқали спорт ойлари давомида амалга оширилган иш-

лар юзасидан маълумотлар бериб борилади.

2.13. Ойлик давомида янгидан қурилган, капитал таъмирдан чиқарилган мактаблар базасида етакчи мутахассислар билан ҳамкорликда “Спорт жиҳозларидан самарали фойдаланиш ва уларни сақлаш йўллари” мавзусида ўқувлар ташкил этилади.

2.14. Туманларда спорт ойлари якунига бағишланган семинарлар ўтказилади.

2.15. Бажарилган ишлар юзасидан туманлар Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳар ва вилоят “Ёшлик” ЖТСЖ ҳудудий кенгашига 2 кун муддатда, Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳар ва вилоят “Ёшлик” ЖТСЖ ҳудудий кенгашлари “Ёшлик” ЖТСЖ марказий кенгашига 3 кун муддатда, “Ёшлик” ЖТСЖ марказий кенгаши спорт ойлари ўтказиш бўйича тузилган ташкилий қўмита (А.Бобонов)га 5 кун муддатда ҳисобот (видео, фото-альбом билан биргаликда) топширади.

Спорт ойлари ўтказиш жадвали

Спорт турлари			
1—4-синфларда	5—9-синфларда	Педагог-ҳодимлар ўртасида	Ойлар
Арғамчидан сакраш	Волейбол	Волейбол	Январь
Гардиш (обруч) айлантириш	Баскетбол	Баскетбол	Февраль
Ҳаракатли ўйинлар	Енгил атлетика (эстафета)	Енгил атлетика (1000 м.га кросс)	Март
4x10 метрга моксишон югуриш	Футбол	Мини футбол	Апрель
Футбол	Спорт гимнастикаси	Спорт гимнастикаси	Май
Бадминтон	Стол тенниси	Стол тенниси	Сентябрь
Тик арқонга тирмашиб чиқиш	Енгил атлетика (3000 м.га кросс)	Енгил атлетика (100 м.га югуриш)	Октябрь
Узунликка сакраш (оёқни букиш усулида)	Кўл тўпи	Кўл тўпи	Ноябрь
Шашка	Шахмат-шашка	Шахмат	Декабрь

Изоҳ: Спорт зал мавжуд бўлмаган мактабларда ички имкониятлардан келиб чиққан ҳолда кўшимча спорт турларини киритиш мумкин.

Мусобақаларни ҳафталаб кесимида ўтказиш жадвали

1—4, 5—9-синфларда				Педагог-ҳодимлар ўртасида			
1-ҳафта	2-ҳафта	3-ҳафта	4-ҳафта	1-ҳафта	2-ҳафта	3-ҳафта	4-ҳафта
Мусобақаларга тайёргарлик кўриш	Қизлар ўртасида (ҳар бир синфда)	Ўғил болалар ўртасида (ҳар бир синфда)	Мактаб биринчилиги	25 ёшгача бўлган педагог-ҳодимлар ўртасида	25-35 ёшдаги педагог-ҳодимлар ўртасида	35 ёшдан катта педагог-ҳодимлар ўртасида	Мактаб биринчилиги

Интеллектуал салоҳият турмушимизнинг фаровонлигини таъминлашда бирламчи асос вазифасини ўташи шаксиз. Кашф этилаётган ихтиролар, олиб борилаётган илмий тадқиқотлар, яратилаётган асарлар, энг аввало, инсониятнинг тўқис турмуш кечирishi, жисмоний, маънавий саломатлиги, етуқлиги йўлида хизмат қилиши билан қимматлидир. Алоҳида эътироф этмоқ жоизки, ана шундай салмоқли ишларга қўл уриб, қатор муваффақиятларга эришаётган ёшларимиз сафи йилдан-йилга кенгайиб бормоқда. Биз мазкур рўқнимизда ана шундай оловқалб йигит-қизларимиз, уларнинг фаолияти, қарашлари, ўй ва режалари ҳусусида сўз юритишни ниёти қилдик. Чунки, вояга етайётган навқирон авлод учун ибрат намунаси алоҳида бир мактабдир. Саҳифамиз меҳмони Генетика ва ўсимликлар экспериментал биологияси институти қошидаги Геном технологиялар марказининг етакчи илмий ходими, биология фанлари доктори Шаҳлохон ТУРДИҚУЛОВА.

— Назаримда, ҳаётнинг қурилиши шундай: оёққа туриб, жамиятда ўз ўрни-мизни топганимизча атрофимиздаги жуда кўп одамларга маълум маънода сўна-миз. Уларнинг бизга тўғри йўл кўрсата олиши, эҳтимол бир ширин сўзи, жўяли маслаҳати кун келиб биз учун маёқ вазифасини ўтаганини англаймиз. Шунда энди навбат бизга етгани, кимларгадир мададкор бўлишга қарздор эканимизни ҳис эта бошлаймиз. Ана шу тўғри эзгу амалларга бош бўлади. Сиз 35 ёшингизда фан доктори даражасига эришдингиз. Демокриманки, Сиз кимларга ва нималарга сўяниб игна билан қудуқ қазишдек машаққатли йўлдан бораёсиз.

— Бобом Ўзбек Рустамовнинг катта кутубхонаси бор. Жуда яхши эслайман, болалигимнинг энг завқли дамлари ана шу нурхонада ўтган. Ўзимни қизиқтирган ҳар қандай илмий, бадиий манбани ана шу гўшадан топа олардим. Бугун ўйлаб қоламан, агар бобом умри бўйи шу китобларни йигмаганида, менинг қизиқишларимни иллагани сари гоҳи янги газета-журналлар, турли адабиётлар билан уни бойитишдан эринмаганида интилишларим самарасиз бўлиб қолмас-миди? Сиз тилга олган биринчи сўянчани ана шу кутубхонадан топганман.

Отам Ўткир Саидқаримов фан номзоди, олий ўқув даргоҳида дарс беради. У киши жуда кичиклигимдан олима бўлишимга қаттиқ ишонар, ўзимни ҳам ишонтира олган эди.

Оилада шахсий намунанинг тарбиядаги ўрни беқийёс эканлигини бугун терапроқ англадим. Ота-онамни ҳаминша мутлаа қилаётган, шоғирларининг ишини текшираётган, хуллас, ўқиш ва ўқитиш ишлари билан машғул ҳолатда кўрганман. Улардаги оғир-вазминлик, сидқидилликдан андоза олиб улгайдик. Бахтимга ана шундай илм-фанни қадрлайдиган хонадонга келин бўлдим. Қайнонам билан қайнотам, турмуш ўртоғим фан йўлида заҳмат чекаётган олиби илмни қўллаб-қувватламоқни хайрли иш, катта савобли юмуш санайдиган зиёли кишилар.

Номзодлик илмий ишимни ёқлаганимда қизалоғим беш ойлик эди. Ўз-ўзидан аёнки, илмий изланишим давомида атрофимдагилар ҳам қийинчилитаримга бирдек елкадош бўлган.

Фанга янгилик киритиш, эртага жамиятнинг равақ топишига дахлдор жараёндир. Шундай экан, бундай мақсадни олдига қўйган кишига, ай-

ниқса аёлга, албатта, яқинларининг мадади зарур. Таъкидлашим жоизки, илм катта меҳнат дегани. Буни зиммага олиш учун одамзодда меҳнатсеварликдек кўникама бўлиши керак. Мен ҳаминша биринчи навбатда меҳнатга сўянаман. Ўз олдимга катта-катта

ОЙГА ИНТИЛ, ЮЛДУЗЛАРНИ ҚУЧАСАН

мақсадлар қўяман. Ахир, айтади-ку: «Ойга интил, юлдузларни қучасан», деб.

— Албатта, ҳар қандай илмий янгилик, фан-техника тараққийети ўзининг амалий аҳамияти билан кимматли. Олиб борган изланишларингиз, орттирган тажрибаларингиз, бир сўз билан айтганда, илмий ишингизнинг долзарблиги нималардан иборат эди?

— «Кутбланган ҳужайраларда мембрана гликопротеинлари ташилишида ички оқсил сигналларининг аҳамияти» мавзусидаги докторлик тадқиқотларим Плазматик мембранага оқсилларни ташиш, ажратиш сигналларини ҳамда бу жараёнда гликозиллашнинг ролини ўрганиш оқсилларнинг ташилиши ва гликозилланишининг бузилиши билан боғлиқ бўлган касалликлар сабабларини аниқлашда, уларни даволашда янги усулларни топишга имкон яратади. Буни содда тил билан айтадиган бўлсам, ошқозонда учрайдиган жуда кўп касалликлар оқсилларнинг кўп ёки кам кислота ишлаб чиқариши билан боғлиқ.

Масалан, гастрит, турли яралар айнан ана шу меъёрнинг бузилиши натижасида келиб чиқади.

Тажрибаларимнинг илғор технологиялар асосида ташкил этилиши ҳужайраларни сунъий равишда ўстириб, генларини синтез қилиш ва оқсилларни ўрганиш имконини берди. Олдинлари бу жараён ҳайвонларнинг маълум аъзоларини олиб, ҳужайралари ажратиб кўрилган ҳолда амалга оширилди.

Тадқиқот натижалари меъда секрецияси бошқарувининг самарали усулларини топишда қўлланилади. Шунингдек, Ўзбекистон Миллий университетининг ген ва ҳужайра муҳандислиги ўқиш курсларига

жорий этилган. Фундаментал биокимё, ҳужайра биологияси, молекулляр биология, тиббиёт, фармацевтикада татбиқ этилади. Оқсилларнинг қайси қисмлари саломатлик учун муҳимлиги аниқлангани боис ишлаб чиқиладиган дорилар айнан шу қисмга таъсир этиб, ошқозон ширасининг меъёрида ажралишига ёрдам беради.

— Тиббиёт хулосаларига кўра, инсонда кўпинча генетик касалликларга мойиллик сезиларкан. Бундан «кутулиш» дейиш қийиндир-у, ўзидан йироқлаштириш учун киши нималарга эътибор бериши керак? Лабораторияларингизда бу борада қандай изланишлар олиб бориляпти?

— Одам геномида ўттиз беш мингтага яқин ген бор. Сиз айтганингиздек, саксон фоиз касалликлар айнан ирсиятга дахлдордир. Бугун дунё тиббиётда касалланмай туриб унинг олдини олишга қаратил-

бурмизки, уларнинг ҳар хиллиги касалликка чалиниш хавфининг юқори ёки пастлигини кўрсатади. Хоразм Маъмур академияси билан ҳамкорликдаги мазкур лойиҳанинг хулосалари бир қатор хасталикларнинг олдини олиш имкониятини беради.

Генетика жуда катта соҳа. Агар физика, математика ўтган асрнинг асосий фанлари сифатида майдонга чиққан бўлса, бугунги аср фани биологиядир. Биологиянинг таркиби сифатида генетиканинг аҳамияти катта. 2002 йили «Одам геноми» лойиҳаси якунланди. Шундан сўнг одам генетикаси соҳасида янги босқич бошланди, дейиш мумкин. Кундан-кун жаҳон фанида янги-янги маълумотлар қайд этиляпти.

— Бугун Ўзбекистон дунё билан бўйлашмоқда. Бу экспорт-импорт имкониятларимизни ҳам кенгайтди. Мамлакатимизга турли

Yangi rukn: Yog'du

рон боланинг дунёга келиши хулосаси, албатта, юз фоиз аниқликка асосланмоғи шарт. Биз таҳлиллар давомида ишлатиладиган реактивлар тўғрисида менинг яратиш, методик тавсиялар ишлаб чиқишда муаммонинг ана шу жиҳатларига алоҳида эътибор қаратаямиз. Мақсадимиз — ногирон туғилиши тўғри ва тез аниқлаб бериш имкониятини яратишдир.

— Сиз болалигингизда шифокор бўлишни орзу қилган экансиз. Ота-онанингизнинг математика фани ўқитувчилари экани ҳам сизни бефарқ қолдирмаган. Шу боис ҳали ўзингиз мантиқан тўлиқ англамаганингиз ҳолда ўқувчилик йилларингизда математика ва биологиянинг узвий боғлиқлиги, яъни биоинформатика гоъясини ўртага ташлаган экансиз. Хўш, биология оламининг сир-синаотлари сизни бу қадар ўзига сеҳрлаб олганини бирор воқелик ёхуд шахс таъсири билан изоҳлаш мумкинми?

— Юқорида тилга олганимдек, шахсий намуна инсон ҳаётида муҳим роль ўйнаши мумкин. Эҳтимол ҳавас ва қобилият ичида ўзимни «англолмай» юрган ўсмирлик кезларимда отам, биология фанлари доктори Мирзаадхам Раҳимовнинг ҳузурига бошлаб бордилар. Балки падалибузруқворим менинг ўз иқтисодимни тўғри аниқлаб, мустақил йўл танлашимга кўмаклашгилари келган-у, бу қарорнинг қимматини тушунганлари боис устозга мурожаат қилганлар.

Устоз ўнлаб шоғирлар билан ишлаган тажрибали мураббий бўлгани боис менга топшириқлар бериб, обдон синадилар. Айни пайтда у киши ўзининг фидойилиги, соҳа илмини яхши билиши, катта педагогик малакаси билан мени биология фанининг ҳақиқий иштиёқмандига айлантирдилар. Шундан сўнггина мени катта йўлга бошлаб, номзодлик ва докторлик ишларимга ғамхўрлик билан раҳбарлик қилдилар. Бугун ўзим ҳам университетда сабоқ берайман.

Талабалар ниҳоятда янгиликка интилишади. Уларга тан олинмоқ, хурматини қозонмоқ учун тинимсиз изланиш, ҳар қуни ўқиш, дарслик ва қўлланмаларда йўқ билимларни етказишга уриниш керак. Истардимки, худди шу услубни мактаб ўқитувчилари ҳам ўз фаолиятларида кенг қўллашса.

Деярли ҳар йили қайсидир хорижий мамлакатларда бўламан. Сафарларим давомида, илмий анжуманларда ёшларнинг чиқишларини қузатаман ва ишонч билан айтманки, ўзбек йигит-қизларининг интеллектуал салоҳияти, меҳнатсеварлиги ҳеч бир миллатникидан кам эмас. Бу гапларни шунчаки эътироф учун айтаётганим йўқ. Катта давралардаги қийёсий таҳлилларим хулосаси — бу. Фақат уларни қўллаб-қувватлаш, машаққатли йўлларда елкадош бўлмоқдек юксак маънавият, маданият барча-барчада қарор топишини истаймман.

Ойбуви ОЧИЛОВА

Бугунги кунга қадар олам айвонида минглаб наволару хонишлар, музикалар жаранг сочди, қалб кулфларини очди. Одам боласи туғилганидаёқ уни онанинг соҳир овози билан таралувчи алла қарши олади. Алла — қудратли кўшиқ! Аслида, музика бизнинг юрак томирларимизни титратувчи қон янглиг идрок этиш мураккаб бўлган мўъжизадир.

Кўпинча унинг нодир ҳодисаларини — санъат асарларини фаҳмлаймиз-у, лекин чинакам мўъжизаларга “доялик” қилган ажиб тилсимни унутамиз. Бу тилсим — ноталар!

Ҳар қандай буюк музиканинг асосини нота, аниқроғи: *до, ре, ми, фа, соль, ля, си* — ана шулардан бири ташкил этади. Оламда миллиардлаб куй-қўшиқ бўлишига қарамай, уларнинг барчаси бор-йўғи пардалар орасига муҳр этилган еттита нота замирида оламга келар экан.

Умрида бирон маротаба куй тингламаган ёки ўзи (ҳаваскорона) қўшиқ ижро этмаган киши бўлмаса керак. Ахир, ноталар тажассумида жилваланган дилкаш наволар сеҳри ҳар қандай қалбни ром этишга қодир... Буни ҳинд муғанийларининг сурнай чалиб, илонни ўйнатишиданоқ билиб олиш мумкин.

Ҳеч ўйлаб кўрганмисиз, чегараланган етти дунё қатида чексизлик ҳодисасини содир этган ноталар қайдан кашф этилган, қандай қилиб пайдо бўлган? Нега айнан биринчи нота — *до*, иккинчиси — *ре* ва ҳоказо? Нима учун янгиликка ташна, яратувчанликка мойил одамзод ноталарнинг саккизинчи ёки тўққизинчи вакилини кашф этишга ҳатто фикр қилиб ҳам кўрмаяпти?! Ҳақиқатан ҳам, жуда қизиқ-да, шундай эмасми?

Ўзига хос мураккабликка эга симфониялар, сонаталардан тортиб унча-мунча созанда ўхшатиб чала билмайдиган, ҳамма ҳофиз ҳам маромига етказиб ижро этолмайдиган мураккаб ушшоқу мақомгача шу етти нотанинг бирига мурожаат қилади, бош эгади. Худди ҳар қандай модда, унсур, жисм молекулалардан ташкил топгандек... Худди камалакдек сержило нафосатни илоҳий етти ранг қовишуви чизгандек... Музиканинг сўзлагувчи тили ҳам атиги етти сўздан — нотадан иборат!

Қадимги афсоналарда келтирилишича, ноталарни на наво созанда, на бир хонанда ва на бошқа олиму фузало яратган эмас, улар одам бино бўлишидан ҳам олдин мавжуд бўлган. Одамлар йиллар ўтиши, онгу тафаккури сарҳадларининг бепоёнлашиши натижасида аста-секин табиятдан ноталарни энг сархил мевалар каби териб олган. Бироқ ҳар қандай мўъжизанинг маълум маънода исботи, асоси бор. Демак, ноталарнинг келиб чиқишини ҳам тадқиқ қилса бўлади.

Манбаларда ёзилишича, нота (*лотинча “nota” — белги*) — шартли график белгилар бўлиб, куй яралиши чоғида товушнинг баланд, ўртача ва паст оҳангини билдиради. Масалан, “*до*” баланд нота саналади. Музика асари айнан бешта чизик устига мос равишда ётқизилган нота белгилари асосида ёзилади ва ижро этилади. Бу бамисоли математик мисолни тегишли формула ёрдамида ҳал қилгандек бир гап. Ҳар

бир ишора овознинг ўзгаришини билдиради ва созанда хонанда ана шу музикаий формулага таяниб, асарни ижро этади.

Айрим манбаларда «нота» атамаси бевосита «товуш» деган маънони билдиради ва «*до*» нотаси ўрнига «*до*» товуши дея ишлатиш нотўғри бўлмади, дея изоҳланади.

Замонавий музикаий нотация (шартли ёзма белгиларининг пайдо бўлиши XI асрнинг биричи ярмида яшаб ижод қилган Гвидо д'Ареццонинг саъй-ҳаракатлари билан боғланади. У даставвал нота аломатларини беш чизик устига эмас, балки тўртта чизикка жой-

лаштирган эди. Кейинчалик эса XVII асрдан бошлаб горизонтал беш чизикли нота графиклари қабул қилинди. Тахминан 1700 йили олмон тадқиқотчиси ва созандаси Андреас Веркмейстер логарифмик тенгликдаги ўн икки пардали музикаий шкала ва фортепиано ни яратишни таклиф этди. Ноталар қайтадан кашф этилиб, маълум меъёрга келгунга қадар улар ёрдамида ритм эмас, фақатгина юқори товушлар ёзилган бўлиши мумкин.

САККИЗИНЧИ НОТА

ёки юракка элтувчи йўл

лаштирган эди. Кейинчалик эса XVII асрдан бошлаб горизонтал беш чизикли нота графиклари қабул қилинди. Тахминан 1700 йили олмон тадқиқотчиси ва созандаси Андреас Веркмейстер логарифмик тенгликдаги ўн икки пардали музикаий шкала ва фортепиано ни яратишни таклиф этди. Ноталар қайтадан кашф этилиб, маълум меъёрга келгунга қадар улар ёрдамида ритм эмас, фақатгина юқори товушлар ёзилган бўлиши мумкин.

Мавжуд бешта нота чизиклари устига ётган белгилар одатдагидек чапдан ўнгга қараб ўқилади. Ҳар бир белги шу беш чизикнинг бирида ётади ёки кетма-кет битта чизик устида ётиши ҳам мумкин. Лекин баъзан бешта чизикдан ҳам “ортиб” қоладиган куйлар бўладики, улар учун, албатта, қўшимча чизикларни тушириш талаб этилади. Бундай ҳолат, хусусан, айрим кичик оркестр музикаларида учрайди.

Айтиш мумкинки, маромига етказилган ҳар бир чолғу асбоби бирор нота бўйича соланади: масалан, кўп учрайдиган скрипка калити “*соль*”, паст йўғон овозли музика асбоблари калити «*фа*» сифатида кўрсатилади ҳамда беш чизик узра тегишли тарзда жойлашади.

Энг қизиғи, доим ҳам ҳар бир кла-

сикачи бўлиш, шу касбни мукаммал эгаллаш жуда ҳам мураккаб.

Айни кезде биз ёддан айта оладиган ноталар қандай келиб чиққани кўпчиликни қизиқтиради. Келинг, ана шу саволга жўяли жавоб излаб кўрамиз.

Ноталар кашф этилгунга қадар, Европа машшоқлари махсус белгилар — невмалардан фойдаланишган. Матн сўзлари устига қўйилган оҳанг йўналишини кўрсатувчи махсус белгиларни англатувчи невма грекчадан олинган бўлиб, “нафас” маъносини англатади. Дастлабки невмалар — чизикча, нуқта ва вергуллардан иборат бўлган.

Бугунги кунда эса невмалардан кўра унумлироқ фойдаланишга арзирли алоҳида товушлар ва овоз йўллари (юқори ва паст)ини ифодаловчи нота мавжуд. Аммо шунга қарамай, ўрни-ўрни билан “илк нота”лардан ҳам фойдаланиб турилади.

Гвидо д'Ареццо (991—1033 йй.) ноталарни биринчи бўлиб тартиблаган ва номлаган мутахассис сифатида тарихга кирди. У авлиё Иоаннга бағишланган мадҳиянинг биринчи бандидан нота товушларини териб олди:

UT queant laxis
REsonare fibris
Mira gestorum
FAmuli tuorum,
SOLve polluti
LAbii reatum,
Sancte Ioannes.

(Маъноси: Эй муқаддас Иоанн, сен тараннум этган мўъжизавий қудратга эга товушларни айтиб, ноҳоиз сўзларни гапириб гуноҳга ботган оғзимизни поклаб оламиз.)

Албатта, ҳар бир халқнинг ўз чолғулари бўлгани сингари ўз музикалари ва нота шаклидаги меъёрлаштирилган тушунчалари бўлган.

Боболаримиз орасида эса Форобийнинг музика бобидаги изланишлари таҳсинга сазовордир. У Ўрта Осиёда биринчи бўлиб нота ёзувини ишлаб чиққан. Албатта, бу ёзувлар ҳозиргисидан кескин фарқланади. Араб ҳарфлари билан белгиланган нота ёзувлари асосан товушлар баландлиги ва парда тузилмаларини аниқлашда асқотган. Ўзбекистон миллий энциклопедиясида

Topildiқ

келтирилишича, кейинчалик минтақамизда Сафиуддин ал-Урмавий ташаббуси билан жадвалда ҳарфлар ва рақамлар ила ифодаланган уд чолғу асбобига мўлжалланган 2 хил табулатура (ҳисоблаш) яратилган.

Машҳур шоир ва давлат арбоби Алишер Навоий даврида ҳам музика илмига қизиқиш бениҳоя катта бўлган. Бағрикенг аллома истеъдодли созандаю бастакорларни рағбатлантириб келган ва ўзи ҳам вақти-вақти билан соз қилиб турган...

XIX асрнинг охирида Хоразмда “танбур чизиги” дейилгувчи табулатурасифат нота ёзувлари жорий қилинган. Айтиш мумкинки, аждоқларимиз музика билан ҳамдарду ҳамнафас бўлиб яшаган. Шодлигу қувончида музика энг яқин мададкори бўлган.

Гвидо осонлик билан мадҳиядан олинган банднинг ҳар бир сатридаги биринчи бўғинни ажаратиб олган эди. У фақат ҳозирги нотадаги “*си*”ни кўрсатмаганди. Орадан беш юз йил ўтиб, италиялик Ж.Дони (тахминан 1540 й.) биринчи сатрдаги “*ut*”нинг ноўрин қўлланганини асослади ва унинг ўрнига “*do*” товушини киритди. Ва мадҳиянинг охириги қаторидаги “*Sancte Ioannes*”, яъни авлиё номидан “*си*” товушини олиб, кемтикликни тўлдирди.

АҚШ ва Венгриядаги ноталар лотин алифбосидаги *S* ҳарфи билан бошланади. Аниқроғи, “*Си*”, “*Ди*”, “*И*”, “*Эф*”, “*Жей*”, “*Эй*” ва “*Би*”. Эҳтимол, дунёнинг қай бир бурчагида ноталарни бутунлай бошқача идрок этувчи халқлар ҳам бордир, бироқ халқро микёсда тан олинган ягона нота етти товушдан иборат: “*до*”, “*ре*”, “*ми*”, “*фа*”, “*сол*”, “*ля*” ҳамда “*си*”.

Назаримда, бу товушлар — нота оҳанглари бир буюк ва илоҳий овозга, юксакликка элтувчи йўлдек туюлаверади.

Ноталарнинг расман қайд этилмаган саккизинчи вакили — юрак товуши! Аслида, мавжуд нота товушлари ана шу биргина овозни тутиб турувчи устунлар, холос. Шундай экан, ҳар бир уриб турган қалбнинг ўз қўшиғи, ўз куйи ва албатта, ўз нотаси бўлади...

*...Мен қўшиқ куйлайман,
Кенгликларга шаён,
Ҳеч ким турткиламас, беролмас халал.
Ногоҳ нигоҳ ташлаб атрофга теран,
Шу дамда англайман бир сирни тугал.*

*Мен қўшиқ куйлайман,
Унда акс этар,
Барча қайғуларим, қувончим бари.
Дилга макон қурган санчиқлар кетар,
Юксалиб бораман мангулик сари!*

*Билдимки, мен каби ошиқлар бисёр,
Ўртар уларни ҳам ҳижрон бодаси.
Бас, ҳар бир юракнинг ўз қўшиғи бор,
Бор экан ҳар қалбнинг шахсий нотаси!*

57 МИЛЛИОН МАБЛАҒ ТЎПЛАНДИ

Шоу бизнес оламининг таниқли вакиллари зилзиладан зарар кўрган давлатга ёрдам кўрсатиш мақсадида «Гаити учун нажот» шиори остида хайрия телекўпригини ўтказиб, 57 миллион доллар маблағ тўплашди, деб хабар қилди АП.

MTV канали орқали намойиш этилган шоу икки соатга яқин АҚШ ва Гаитининг турли шаҳарларидан олиб борилди. Айни пайтда кўрсатув Си-Эн-Эн, Эй-Би-Си, Си-Би-Эс, Эн-Би-Си, Фокс ва Диснавери каналларида ҳам намойиш этилди.

Жамғарилган маблағ кенг жамоатчилик томонидан мобил телефонлари ёрдамида, СМС хабарлари ва интернет орқали хайрия сифатида келиб тушган. Эътиборлиси, ёрдам кўрсатмоқчи бўлган шахслар келгуси ярим йил давомида ҳам хайрия қилиш имконига эга.

ЖАМОАТ ТРАНСПОРТИДА КАМЕРАЛАР

Берлин Сенати хавфсизлик чора-тадбирларини кучайтириш мақсадида бутун шаҳар транспортини кузатув видеокамералар билан жиҳозлаш тўғрисида қарор қабул қилди. Шундай қилиб, камералар Берлин транспорт компаниясига қарашли 3000та автобус ва трамвай, шунингдек, метрога ҳам ўрнатилди, дейилади «Берлинер Моргенпост» нашрида. Тахминларга кўра, мазкур лойиҳани амалга ошириш учун 4,4 миллион еврога тенг маблағ сарфланади.

Хозирда шаҳар транспорт воситалари ва вокзалларда 6400та камералар ишлаб турибди. Ўтган йили полиция хизмати турли қонунбузарликларни аниқлашда шу камералардан олинган 1800та ёзувлардан фойдаланганди. 124та ҳолатда видеокамералар ёрдамида ҳуқуқбузарларнинг шахсини аниқлаш имкони тугилганди.

ДИСПЕТЧЕР БУЙРУҒИ БАЖАРИЛМАСА...

Ливан пойтахти Байрутдан Эфиопия пойтахти Аддис-Абебага йўл олган «Эфиопиан Эйрлайнз» компаниясига қарашли «Боинг-737» йўловчилар самолёти ҳавога кўтарилгач 5 дақиқадан сўнг экран радарларида кўринмай қолди. Лайнер бортида 90 нафар йўловчи бор эди. Кейинчалик аниқланишича, самолёт соҳил бўйидаги Нааме қишлоғидан 3,5 км. ғарбда кулаб тушган. Ҳалокат лайнер учувчиси Марказлашган бошқарув тизими ходим (диспетчер)лари буйруғини бажармаганлиги оқибатида содир бўлди, деб маълум қилди Ливан Мудофаа вазири Элиас Фл-Мурр берган маълумотга таянган Франс-Пресс ахборот агентлиги.

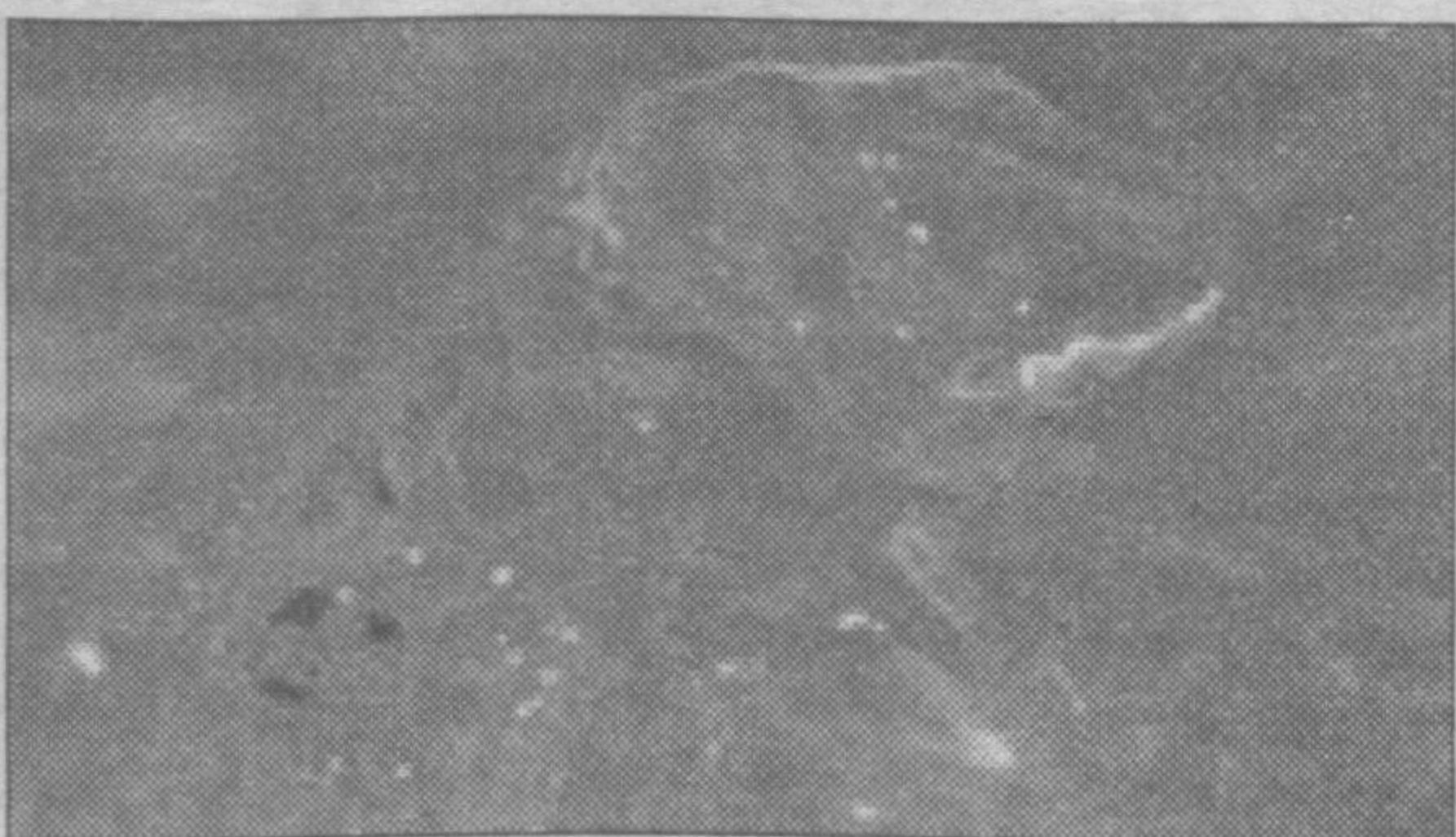
Парвоз амалга оширилган пайтда ёмғир ва момақалди роқ бўлаётганди. Шу боис диспетчерлар лайнерни бошқараётган учувчига ёмон об-ҳаво шароити туфайли эҳтиёт чораларини кўриш мақсадида йўналишни ўзгартириш тўғрисида буйруқ берган.

Шу билан бирга, янги модда ишлаб чиқариш соҳаларида, масалан, экологик тоза гластмассаларни тайёрлашда қўлланиши мумкин. Бу ҳақида Nauka.ru манбаси хабар берди.

Япониялик тадқиқотчилар яратган материалнинг атроф-муҳит ва инсонга хавфсиз эканлиги ҳам эътироф этиляпти. У қуйидагича ҳосил қилинди: сувга озгина лой ва бир қанча органик моддалар аралаштирилган, натижада қуюқ «аквамода» олинган. Эслатиб ўтамиз, бу борадаги тажрибалар аввал ҳам ўтказилган, лекин яратилган модда ўта суоқ бўлганлиги туфайли ундан кенг фойдаланиш масаласи ҳал этилмаганди.

«АКВАМОДА» ЯРАТИЛДИ

Токио университети олимлари томонидан янги кашфиёт қилинди. Улар 95 фоиз сувдан иборат ноёб материални яратишда муваффақиятга эришдилар. Келгусида ундан тиббиёт соҳасида кенг фойдаланиш режалаштирилмоқда. Ҳозирнинг ўзидаёқ ушбу материалдан тўқималарни бирлаштиришда фойдаланиш мумкинлигини мутахассислар таъкидлашяпти. Шу билан бирга, янги модда ишлаб чиқариш соҳаларида, масалан, экологик тоза гластмассаларни тайёрлашда қўлланиши мумкин. Бу ҳақида Nauka.ru манбаси хабар берди.

Япониялик тадқиқотчилар яратган материалнинг атроф-муҳит ва инсонга хавфсиз эканлиги ҳам эътироф этиляпти. У қуйидагича ҳосил қилинди: сувга озгина лой ва бир қанча органик моддалар аралаштирилган, натижада қуюқ «аквамода» олинган. Эслатиб ўтамиз, бу борадаги тажрибалар аввал ҳам ўтказилган, лекин яратилган модда ўта суоқ бўлганлиги туфайли ундан кенг фойдаланиш масаласи ҳал этилмаганди.

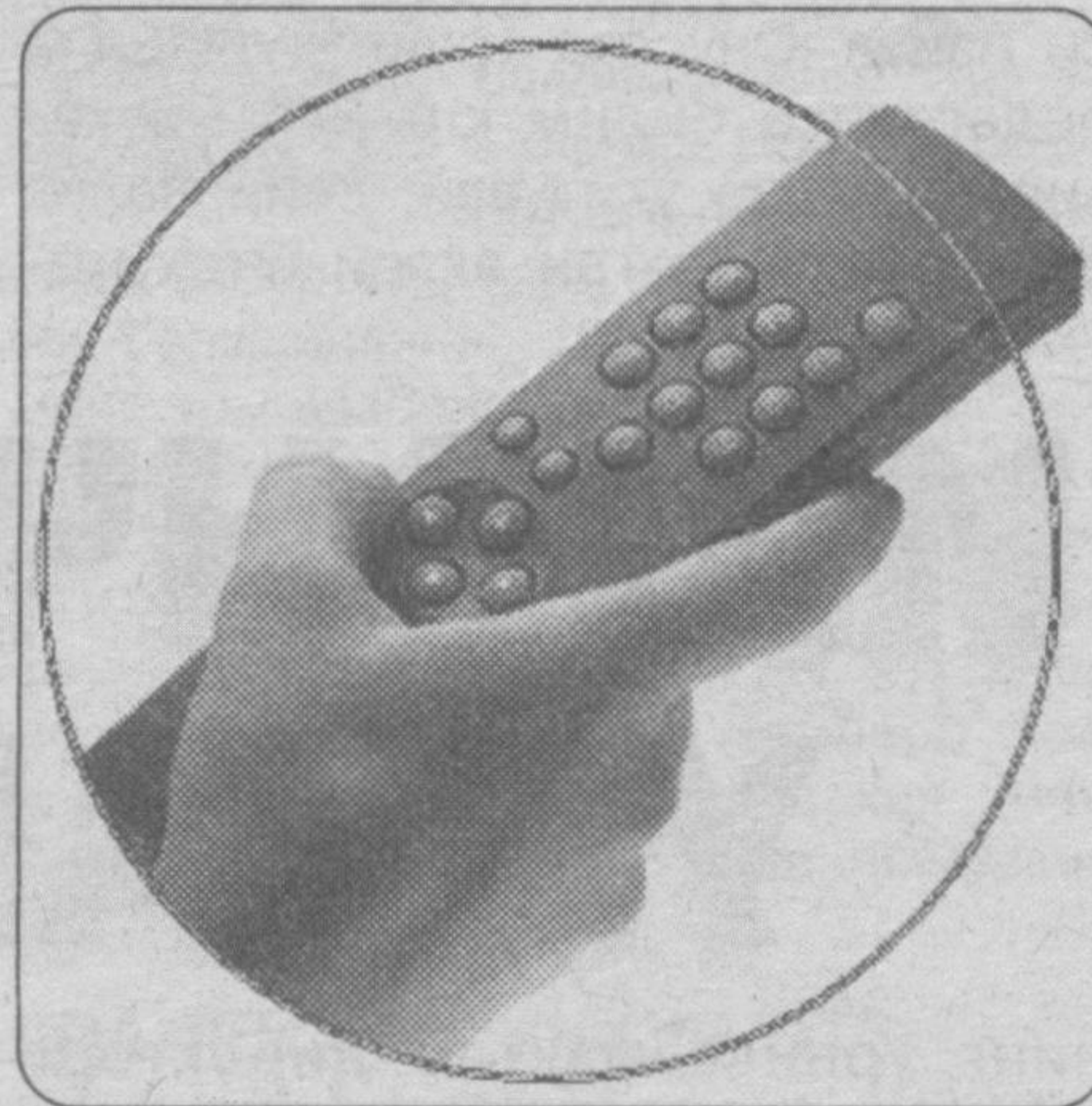
«ЗАНГОРИ ЭКРАН» УМРНИ ҚИСҚАРТИРАДИ(МИ?)

Олимлар кундалик телевизор кўриш инсон умрини қисқартиришини аниқлашди, деб хабар беради «Таймс» нашри. Мельбурндаги Бейкер номидаги юрак ва диабет касалликлари институти мутахассислари берган маълумотларга кўра, телевизор олдида ўтказилган ҳар бир ортиқча соат турли ўсма касалликларини 9 фоизга ошишига олиб келиши мумкин. Шу билан бирга, 11 фоиз ҳолларда асабийлашиш оқибатида нохуш ҳолатлар юз бериши эҳтимолдан холи эмас. Агар суткасига 4 соатдан ортиқ

«зангори экран»га вақт ажратилса, юрак-қон томirlари касалликларининг кузатилиши 80 фоизга ошади.

Тадқиқотчилар гуруҳи раҳбари Дэвид Дунстаннинг таъкидлашича, бунда телевизор эмас, балки узоқ вақт давомида унинг олдида ҳеч бир ишсиз ўтириш зарар келтиради. Шундан келиб чиқиб айтиш мумкинки, ходимларнинг муасасада бекор ўтириши ҳам уларнинг соғлиғига путур етказилади.

Мазкур изланишлар айнан телевидение билан боғлиқ эди, чунки одатда одамлар уйда ўтказган аксарият вақтида ўтирган ҳолда бўладилар. Дэвид Дунстан инсон танаси табиатан кўп пайт мобайнида ўтириш учун эмас, аксинча ҳаракатга мослашганини айтмоқда.

МАРСДА «ДАРАХТЛАР» БОРМИ?

«Марс Ресонессанс Орбитер» аппаратида ўрнатилган «Хирисе» камераси олган суратларда тадқиқотчилар сайёра юзасида шаклан дарахтга ўхшаш ҳосиллар борлигини аниқлади. НАСАНинг мазкур аппарати 2006 йилда орбитага чиқарилганди. НАСА расмий сайтида маълум қилинишича, кейинги тажрибаларда тасвирларга ойдинлик киритишга эришилди. Гап шундаки, расмда шимолий кутбдан 400 километр узоқликдаги ҳудуд акс этган. Суратлардаги дарахтга ўхшаш ҳосиллар аслида музлаб қолган карбонат ангидрид билан қопланган қум тепаликлар, «дарахтлар» эса силжиш излари экан. АҚШ аэронавтика ва самовий маконни тадқиқ этиш миллий бошқармаси вакили Кэнди Хансеннинг сўзларига қараганда, суратдаги дарахтга монанд чизиклар аслида муз эриши туфайли кўчадиган қумдир.

Шу билан бирга, янги модда ишлаб чиқариш соҳаларида, масалан, экологик тоза гластмассаларни тайёрлашда қўлланиши мумкин. Бу ҳақида Nauka.ru манбаси хабар берди.

6,5 МИНГ ИШ ЎРНИ ҚИСҚАРТИРИЛАДИ

Швециядаги «Эриксон» телекоммуникация корпорацияси сарф-харажатларни камайтириш дастури доирасида иш ўринлари қисқартиришини эълон қилди, дейилади Лента манбасида. Маълум бўлишича, ходимлар сони аввал хабар берилганидек 5 минг эмас, 6,5 минггага камайтирилган экан.

Айни пайтда корпорация 2009 йил охиридаги молиявий кўрсаткичлар борасида ҳам ҳисобот берди. Аниқланишича, сўнгги квартал ушбу улкан корхонанинг соф фойдаси 314 миллион крон (30,7 миллион евро)га тенг бўлиб, ундан олдинги йилги кўрсаткич 3,89 миллиард кронни ташкил этганди.

Қолаверса, корпорация маҳсулотлари сотуви 13 фоизга тушган. Атиги бир йил ичида эса «Эриксон» чиқимлари 11 миллиард кронга етди.

Н. РУСТАМБЕКОВА тайёрлади.

Тошкент давлат техника университети томонидан 2006 йилда НГФ факультети талабаси Худоёров Кувондиқ Ўроловичга берилган 0797 рақамли РЕЙТИНГ ДАФТАРЧАси йўқолганлиги сабабли **БЕКОР ҚИЛИНАДИ.**

Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети қошидаги 3-сонли академик лицей жамоаси академик лицейнинг фахрий директори, академик **Восил ҚОБУЛОВ**нинг вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзолари ва яқинларига таъзия билдиради.

Республика таълим маркази жамоаси Дарсликлар ва нашриётлар билан ишлаш бўлими методисти Мансур Раҳматуллаевга падари бузруквори **Ибодулла РАҲМАТУЛЛАЕВ**нинг вафоти муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

Икром ота Юнусовнинг ҳаёт йўли, умр китоби сермазмун саҳифаларга бой. Унинг катта бобоси Абдолхўжа эл-юртда обрў-эътиборга эга маърифатпарвар инсон эди. У кишининг хонадонида ориф инсонлар, маслакдошлар тўпланиб, китобхонлик қилишар, Навоий, Машраб, Махтумқули ғазалларини ўқиб, шарҳлар эдилар. Бундай дилкаш давралардаги меҳмонлар қўлига сув куйиб хизматда турган ёш Икромжоннинг қалбида тарихга, адабиётга кучли ҳавас ўша даврларда уйғонган, десак хато бўлмас.

Икром отанинг меҳрибон волидаси Азиза Юнусова уруш йилларида педагогика билим юртини битказиб, дастлаб ўқитувчи, кейинчалик эса урушга кетган акаси Отахўжа-

Касбга садоқат улугликка йўл, дейишади. Чиндан ҳам, касбидан камол топган инсонларнинг ҳаёт йўлига назар ташланса, ўз касбига муҳаббати чексизлигини кўрамиз. Хоразм вилояти халқ таълими бошқармасининг бош мутахассиси Икром Юнусов ҳам касбига меҳри баланд кишилар сирасига киради. Уни халқ таълими соҳаси вакиллари «Икром ота» дея ардоқлашади, халқ таълими соҳаси ривож учун ҳаловатидан кечиби, меҳнат қилганини алоҳида таъкидлашади.

— Икром ота. Бу эҳтиром, ота деган ном унга кўп йиллик самарали фаолияти, энг муҳими, инсоний фазилатлари учун берилган мукофот, десак, янглишмаймиз, — дейди Ўзбекистон халқ ўқитувчиси, Урганч шаҳридаги 94-мактаб-интернат директори Қуронбой Нуримов. — Умрининг 36 йилини бир соҳага бағишлаган бу инсон компьютернинг ўзгинаси. Мабодо вилоят халқ таълими тизими бўйича бирор савол берсангиз, таҳлилга асосланган жавобни олишингиз тайин.

ри дарсда фаол қатнашиб, унга мадад бериб турди. Ниҳоят, дарс тугади. Дарсдан кейин гуруҳ раҳбари ўқувчилар билан суҳбатлашди.

Дарс намунали баҳоланди. Икромжон кейинчалик билса, гуруҳ раҳбари вилоят халқ таълими бошқармаси бошлиғи экан.

Ёш ўқитувчи шу тариқа вилоят халқ таълими бошқармасига ишга таклиф қилинди. Бу унга билдирилган катта ишонч эди.

Икром Юнусов иш фаолияти давомида кўпроқ оддий ўқитувчиларни улуглаш, уларни асраб-авайлаш, кадр қимматини жойига қўйишни ўзининг инсоний бурчи деб билди. Шу боис ҳам ўқитувчилар меҳрини қозонди.

— Икром отанинг китобларни ўқиш жараёнида ибратли воқеаларни, тарбиявий аҳамиятга молик ривоятларни, улуг алломаларнинг теран фикрларини ён дафтарида ёзиб қўядиган ва қайдномаларни давраларда гапириб берадиган одати бор, — дейди шоир ва таржимон Матназар Абдулҳаким. — Масалан, Имоми Аъзам ҳазратларининг бирор марта устозлари уйлари томонга оёқ узатмаганликлари, улуг мутафаккир Алишер Навоий устозининг невараси билан отдан тушиб сўрашишини ибрат тариқасида тилга олади. Қарангки, ҳозир у воҳа педагоглари орасида шундай ҳурматга эга. Инсон учун бу бахт эмасми?!

Исмоил ОЛЛАБЕРГАНОВ,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси,
Қурбонбой МАТҚУРБОНОВ,
«Шуҳрат» медали соҳиби

ИШОНЧ — УЛУҒ ИЗЗАТ, УЛКАН МАСЪУЛИЯТ

нинг ўрнига мактаб директори бўлиб ишлаган. 1953 йилда уларнинг оиласи отаси Олимбой Юнусовнинг хизмати тақозосига кўра, Урганч шаҳрига кўчиб келди. Ёш Икромжон 1957 йили Урганч шаҳридаги 1-мактабга ўқишга борган. Унинг онаси ҳам шу мактабда 35 йилдан ортиқ ишлаган. «Менда илк бор ўқитувчилик касбига меҳр уйғотган инсон раҳматли онам бўлади», дея эслайди И.Юнусов. Кейинчалик устози Қ.Жобберганов уни тарих фанига қизиқтира билди.

Хоразм давлат педагогика институтининг тарих факультетини та-

момлаган И.Юнусов 1973 йили Урганч шаҳридаги 9-мактабда иш бошлади. Дастлабки иш кунларида унинг устозлар борасида омади келди.

Одатдаги иш кунларининг биринчи кунларида И.Юнусов ишлаган мактабга дабдурустан бир гуруҳ халқ таълими раҳбарлари ташриф буюрди. Кутилмаган меҳмонлар педагогик жамоани бироз довдиратиб қўйди. Устига-устак, гуруҳ раҳбари бирор ўқитувчининг дарсига олиб киришни илтимос қилди.

— Сизларни тарих дарсига олиб кираман. Бир ёш ўқитувчимиз бор. Дарсини кўриб, фикрингизни айттарсизлар, — деди мактаб директори шу заҳоти уларга юзланиб.

Бу ёш ўқитувчи Икром Юнусов эди. 9-синфда тарих дарсини эндигина бошлаётган чоғда бир гуруҳ меҳмонлар узра сўраб синф хонасига кирдилар. «Икромжон, дарсини давом эттираверинг!» деб орқа парталарга жойлашишди. Дастлаб қаттиқ ҳаяжонланди. Сўнгра тезда ўзини ўнглаб олди. Синф ўқувчила-

E'tirof

ЭЗГУЛИК БОҚИЙ

Дилига масъулият туйғусини туккан, ўз касбининг заҳматини фарогат деб англаган кишиларгина ишга барвақт келади ва кун бўйи баракали фаолият кўрсатиб, ҳаммадан сўнг ишдан қайтади. Абдусаттор Исломов ҳам ана шундай инсонлардан бири эди.

«Бўладиган бола бошидан маълум» деганларидек, ҳар нарсага қизиқувчан, ўртоқларига қараганда бирмунча серҳаракат Абдусаттор ҳам мактабга барвақт, олти ёшида чиқди. Тумандаги 27-мактабни битириб, ҳозирги Тошкент давлат техника университетига ўқишга кирди ва уни муваффақиятли битирди. Кейинчалик Тошкент архитектура-қурилиш институтини ҳам тугатиб, иккита мутахассисликни эгаллади.

Меҳнат фаолиятини Гулистон шаҳридаги лойиҳалаш институти муҳандислигидан бошлаган ёш мутахассис қисқа муддатда катта муҳандис, бош муҳандис лавозимларида фаолият юритди. У вилоят таълим объектлари қурилиши дирекциясида масъул лавозимда ишлаган йиллари бир қанча мактаб бинолари қурилиб, фойдаланишга топширилди. Ушбу хизматлари Халқ таълими вазирлиги томонидан эътироф этилиб, «Халқ таълими аълочилиги» кўкрак нишони

Xotira

билан тақдирланди.

Абдусаттор Исломов ибратли оила бошлиғи ҳам эди. У киши умр йўлдоши Сорахон билан (айни пайтда Мирзаободдаги 13-мактаб ўқитувчиси) 4 нафар фарзандни камолга етказишди. Уларнинг барчаси турли ўқув даргоҳларини битириб, эл-юрт хизматидаги инсонлар бўлиб вояга етдилар.

Ҳа, ҳаёт ўткинчи, тоғлар кўчкиндир. Ҳеч нарса бу дунёда абадий эмас. Фақат қилинган савоб ишлар, орттирилган яхши ном боқий қолади.

Бойжигит АБДУЛЛАЕВ

Кўнгирак ча-
линиб, синфга
ўқитувчи кириб
келди. Ўқувчи-
лар ҳурмат билан ўрниларидан тур-
дилар ва салом бердилар. Муалли-
ма ҳам табассум ила саломга алик
олиб, болаларнинг ўтиришига ижо-

Ta'lim fidoyilari

ДАРСДА ЎҚУВЧИ ФАОЛ БЎЛСА...

зат берди. Шу зайл дарс бошланди.

Дарс бериш услубининг қизиқарлилиги билан ўқувчилар эҳтиромига сазовор бўлган, юзларидан нур таралиб турган математика фани ўқитувчиси Ирода Саибова эди. Бир неча йилдан буён Ҳамза туманидаги 69-мактабда ёш авлодга сабоқ бериб келмоқда.

У «Математика фани ўқитувчилари учун чораклар бўйича тест синовлари», «7-синф алгебра фани учун изоҳланган ечимлар тўплами» каби методик қўлланмалар муаллифидир. Ирода Саибованинг иш таж-

рибаси туман, ша-
ҳар ва республи-
ка миқёсида ом-
малаштирилган.

У 2001 йили «Йил ўқитувчиси» кўриктанловининг республика босқичида муваффақиятли иштирок этди. Ҳар йили ўқитувчиларнинг анъанавий ав-

густ кенгашларида ўз маърузалари билан фаол қатнашиб болага дўстона муносабатдаги мактаб дастури асосида иш олиб боради, ўқувчиларини дарсда фаол иштирок этишга ундайди. Уларнинг математикага бўлган иштиёқини сўндирмаслик учун машғулотларни турли ноанъанавий усулларда олиб боради. Шу сабаб унинг ўқувчилари мунтазам равишда фан олимпиадаларида фаол қатнашиб, фахрли ўринларни эгаллаб келмоқда.

Ирода АБДУЛЛАЕВА

«Universiada—2010»

ҚИЗГИН ТАРАДДУД

Шу йил Андижонда бўлиб ўтadиган «Универсиада—2010» спорт мусобақаларига сурхондарёлик спортчилар пухта тайёргарлик кўришмоқда. Термиз давлат университети жисмоний тарбия назарияси ва методикаси кафедраси мудири, самбо бўйича халқаро тоифадаги спорт устаси, дзюдо мураббийси Илҳом Даминовнинг берган маълумотига кўра, айна вақтда мусобақага тадорик ишлари қизгин олиб борилмоқда.

Талаба-спортчиларнинг ўқув машғулотлари пухта таҳлил қилиниб, жамоалар сараланиб олинди. Шунингдек, мусобақа дастуридан ўрин олган спортнинг барча тури бўйича иштирок этадиган гуруҳларга тажрибали мураббийлар бириктирилган.

Жумладан, миллий кураш бўйича 7 нафар (мураббий Панжи Тўраев), дзюдо бўйича 8 нафар, белбоғли кураш бўйича 7 нафар спортчи (мураббий Қувондиқ Мамадиёров) машғулотларга киришган.

Шунингдек, шахматдан 4 нафар (мураббий Набижон Норбоев), кўлтўпи бўйича 10 нафар (ўғил болалар) мураббий Жўра Умбаров),

10 нафар (қизлар) мураббий Ёркиной Донаева), волейболдан 10 нафар (ўғил болалар) мураббий Акбар Ҳаққулов), 10 нафар (қизлар) мураббий Рауф Шоймардонов), баскетболдан 12 нафар (ўғил болалар) мураббий Олтибой Бегикулов), 12 нафар (қизлар) мураббий Ҳабибулло Шарипов), футбол бўйича 17 нафар спортчи (мураббий Бахтиёр Омонтурдиев), катта теннис 4 нафар (мураббий Раҳим Раҳмонов), стол тенниси бўйича 4 нафар (мураббий Анатолий Залесский), сузиш бўйича 16 нафар (мураббий Баҳром Тошмуродов) ҳамда 16 нафар енгил атлетикачи (мураббийлар Урол Ҳақимов, Тўра Дўстёров) бўлажак спорт мусобақаларига тайёргарликни кучайтирган.

— Спортчиларимиз орасида ишончимизни оқлаб, вилоятимиз шарафини муносиб ҳимоя қилadиган умидли ёшлар кўпчилигини ташкил этади, — дейди Илҳом Даминов. — Енгил атлетика бўйича Осиё чемпиони, жисмоний маданият факультети рус гуруҳи II босқич талабаси Ситора Холиқова, 2004, 2007 йиллардаги «Универсиада» иштирокчиси, мохир волейболчи, магистратура II босқич

толиби Ҳаким Мамаюсупов ана шундайлар сирасидан.

— Бу йилги «Универсиада»да муносиб иштирок этишга ҳаракат қиламиз, — дейди белбоғли кураш бўйича спорт устаси, мураббий Қувондиқ Мамадиёров. — Чунки спортчиларимиз орасида педагогика факультети III босқич толиби, дзюдо ва ўзбек кураши бўйича Осиё чемпиони Ҳамро Пиримқулов, жисмоний маданият факультетидан IV курс талабаси «Универсиада—2007» мусобақасида III ўринни олган Ирина Маматқулова, III босқич толиблари — дзюдо бўйича республика чемпиони Умид Жўраев, белбоғли кураш бўйича Осиё чемпионати ҳамда «Универсиада—2007»да II ўринни эгаллаган Алишер Мирзаев сингари ишончли вакилларимиз бор.

Дарҳақиқат, спортчиларнинг мусобақаларга пухта тайёргарлик кўраётгани мураббийлар эътиборидан ҳам сезилиб турибди.

Демак, «Баркамол авлод йили»да мамлакатимиз жанубидаги ягона олий ўқув юртини талабалари «Универсиада»да юқори ўринларни эгаллаш учун астойдил интилишларига шубҳа йўқ.

Норкуват Тўраев,
«Ma'rifat» мухбири

Sport darvozasi

ЯНГИ ЖАНГ КУТИЛЯПТИ

Украиналик оғир вазнли боксчи Владимир Кличконинг навбатдаги рақиби америкалик чарм кўлқоп соҳиби Эдди Чемберс бўлади. Бу муштлашув ҳақида 25 январь куни расман хабар тарқатилди.

Ўдингизда бўлса, 2009 йилда ҳам улар ўртасидаги жанг бора-сида хабарлар тарқалганди. Аммо мухлислар бундай тўқнашувга амалда ғувоҳ бўлолмаганди. «Ассошиэтед Пресс» ахборот агентлиги томонидан тарқатилган ахборотда қайд этилишича, жанг 20 март куни Германиянинг Дюссельдорф шаҳридаги 51 минг томошабинга мўлжалланган «Эсприт Арена» стадионида бўлиб ўтади. Украиналик IBF ва WBO камари соҳибининг фикрича, Чемберс АҚШдаги энг яхши боксчи экан. 33 ёшли Кличко профессионал рингда 56та жанг ўтказиб, 53тасида зафар қучган. 27 ёшли Чемберс эса 36та жангнинг 35тасини ўз фойдасига ҳал қилган. У WBO чемпионлик камарига даъвогарлик қияпти.

МАГДАЛЕНА — «УЧҚУР ОТ»

Немис биатлончиси Магдалена Нойнер навбатдаги галабасини нишонлади. Италиянинг Антхольц-Антерсельва номли шаҳарчасида кечган жаҳон кубогининг олтинчи босқичи Нойнер учун омадли келди.

Халқаро биатлончилар уюшмаси (IBU) расмий сайтида ёзилишича, Нойнер 7,5 километрлик спринт масофага ҳаммадан олдин етиб келди. Ундан сал аввалроқ немис спортчиси худди шу шаҳарчада 15 километрлик индивидуал пойга бўйича ўтказилган мусобақада ҳам муваффақиятга эришганди. Нойнер 7,5 километрлик масофани 20 дақиқаю 19,7 сонияда босиб ўтишга улгурди. Фолибанинг ватандоши Андреа Хенкель марра чизигига ундан 13,2 сония кечикиб етиб келган бўлса, учинчи ўринда қолган француз Сандрин Байи 28,6 сонияни бой берди.

ГАЛВИР СУВДАН КЎТАРИЛАЯПТИ

Таниқли рус теннисчи Вера Звонарева Австралия очик чемпионатининг нимчорак финалида белоруслик ракеткачи Виктория Азаренкога икки ярим соат давом этган учта сетда 4:6, 6:4, 0:6 ҳисобида имкониятни бой берди.

Азаренко чорак финалда америкалик Серена Уильямс синовидан ўтадиган бўлди. Мельбурн шаҳрида юқори савияда ташкиллаштирилган турнирнинг чорак финалида Азаренкодан ташқари, хитойлик На Ли ва америкалик Винус Уильямс, бельгиялик Жюстин Энен ҳамда россиялик Надежда Петрова, хитойлик Цзэн Чже ва россиялик Мария Кириленко ярим финал йўлланмаси учун ўзаро мусобақалашади.

Эрақлар баҳсида эса 1/4 финал жуфтликлари аниқланди: Роже Федерер (Швейцария) — Николай Давиденко (Россия), Новак Жоквич (Сербия) — Жо-Вильфрид Тсонга (Франция), Энди Роддик (АҚШ) — Марин Чилич (Хорватия), Энди Мюррей (Британия) — Рафаэль Надаль (Испания).

Хурматли Саид Аҳмад ОБИДОВ!

Сизни таваллуд айёмингиз ва тавбаррук 60 ёшингиз билан самимий қутлаймиз. Ёш авлод камолоти йўлидаги меҳнатларингизни қадрлаймиз. Сизга сиҳат-саломатлик, педагогик ишларингизда муваффақиятлар тилаб қоламиз. Фарзандларингиз ва шигирдларингиз камолини кўриб юринг.

Собир Раҳимов
туманидаги
234-мактаб жамоаси

КАРАТЭ ОҲАНРАБОСИ

Polvonlar — yurt faxri

Мамлакатимизда Шарқ яккакураши ихлосмандлари Шухрат Арслонов номини яхши билишади. 1972 йилда таваллуд топган спортчимиз ҳали кичиклигиданоқ каратэ билан шуғуллана бошлаган. Аввалига ўзи тенги дўстлари, кейинроқ маҳалладошлари ва кўни-кўшнилари орасида «Энг ёш чемпион» номини олди.

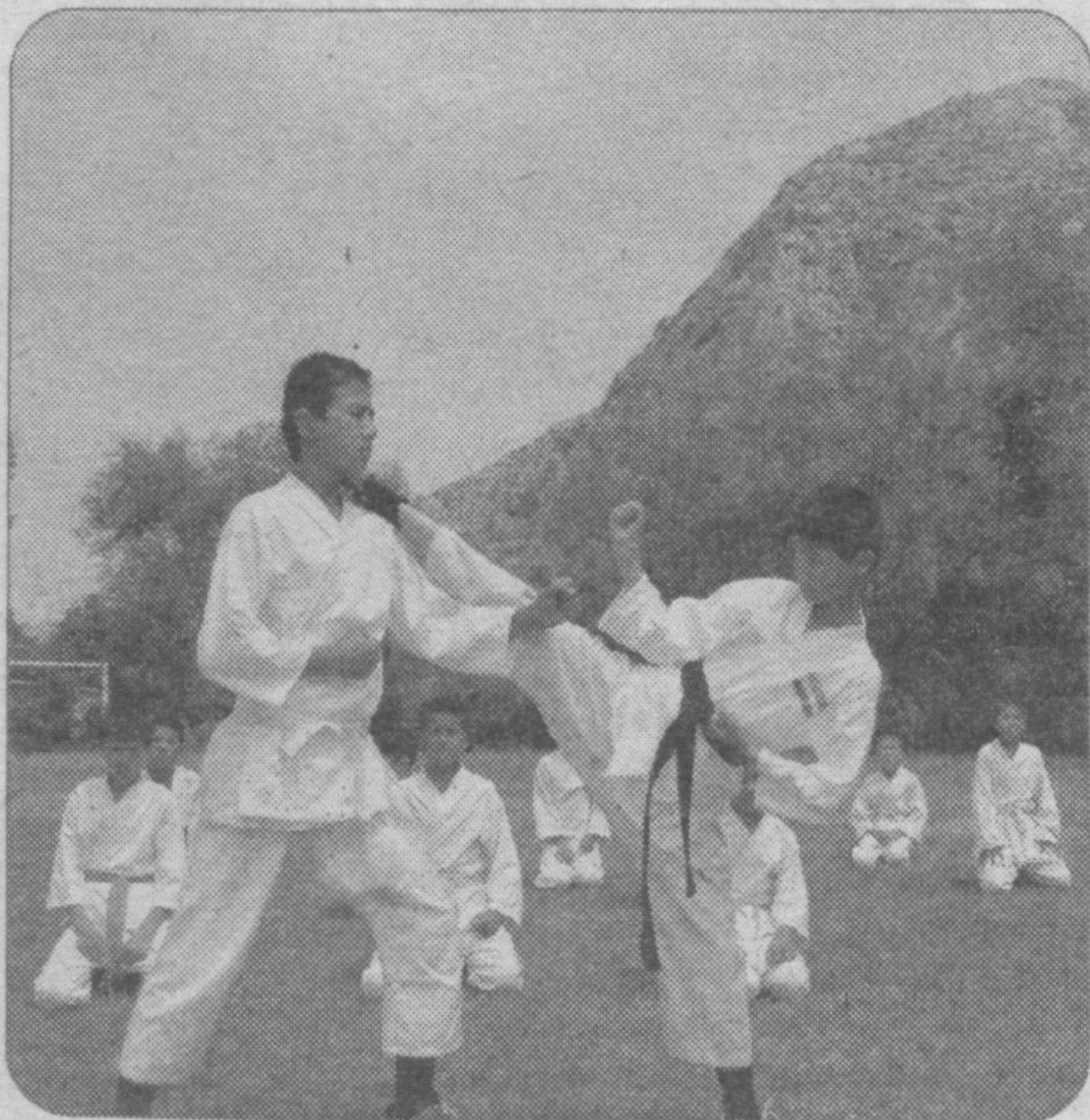
— Каратэ бўйича биринчи устозим — отам Арслон Элов. У кишидан 4 ёшимдан бошлаб бу спорт турининг нозик ва ўзига хос нафис сир-асорларини ўргандим. Биласизми, каратэ бир қарашда мураккаб спорт туридек кўринади. Аммо уни ўрганиб, ичига кириб, ҳар бир ҳаракатларига ўзгача меҳр билан ёндашадиган бўлсангиз, нақадар нафис ва қандайдир оҳанрабога эга спорт тури эканига, инсон ақл-заковатига, унинг фалсафий фикрлашига ижобий таъсир бўлган сари энг биринчи мақсадимга айланди. Энг сеvimли қаҳрамоним доим отам бўлиб келган. Айна пайтда ўзи 1995 йилда тамомлаган Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия институтининг миллий ва халқаро ку-

раш турлари кафедраси ўқитувчиси сифатида фаолият олиб бораётган Ш.Арслонов 20дан ортиқ спорт мавзусидаги илмий мақолалар муаллифи ҳамдир. Бундан ташқари, «Каратэ-до дунёсини ўрганамиз» ва «Дзюдо» китоблари ҳам нашрдан чиққан. У спортда эришган муваффақиятларининг калитини тинимсиз меҳнат, мақсад сари олға интилиш ва қандай тўсиқларга дуч келмасин, танлаган йўлидан чекинмасликда, деб билади.

— Ютуқларимни мен қанча олтин, қанча кумуш медаллар олганим билан эмас, балки қандай ва қанча шогирд етиштирганим билан белгилайман, — дейди қаҳрамонимиз. — Оддий мураббий, спорт устаси бўлиш осон, аммо яхши мураббий бўлиш жуда машаққатли. Негаки, қўл остингизда кўплаб ёш ўғил-қиз ишончли оқлайдиган спортчи бўламан, деган умид билан тарбияланади. Мураббий спорт элементларини яхши билишдан ташқари мохир психолог ҳам бўлиши керак. Сабаби, ўн нафар болага мураб-

бийлик қилсангиз, уларнинг ҳар бири алоҳида дунё дегани. Юрт шаънини ҳимоя қилadиган, унинг довруғини дунёга ёядиганлар мана шу шогирдлар ҳисобланади. Уларга қанча кўп эътиборли бўлсангиз, бутун меҳрингиз билан билим ўргатсангиз, уларнинг ўзингиздан ҳам ўзиб кетишлари учун ҳаракат қилсангиз, албатта, кўзланган эзгу мақсадга эришасиз.

Шухрат Арслонов 3

марта халқаро турнирлар толиби, 7 марта Ўзбекистон чемпиони, МДХ давлатлари ўртасида чемпионлик номига сазовор бўлган. Каратэ-до бўйича 4-ДАН, дзюдо бўйича 3-ДАН қора белбоғ соҳиби саналади. Ҳозирда Ўзбекистон дав-

лат жисмоний тарбия институти қошида ташкил этган дзюдо тўгарини аъзоларини жорий йилда мамлакатимизда ўтказиладиган «Универсиада — 2010» мусобақаларига тайёрламоқда. Бундан ташқари, июль ойида қаҳрамонимиз Лас-Вегас шаҳрида каратэ ва дзюдо бўйича ўтказиладиган жаҳон чемпионатида ҳам иштирок этиш ниятида.

Инсон борки, ўз иқтидор, феъл-атвори,

қизиқишларидан келиб чиқиб, бирор-бир касбни танлайди. У қайси соҳани танлашунинг, энг аввало, мана шу касбдан фахрланиб юрса, эл-юртига фойда келтирса, шунинг ўзи олий саодат.

Шаҳина Жўраева,
«Ma'rifat» мухбири

Ўқувчиларнинг дарсдан бўш вақтларини мазмунли ўтказишда Жиззах вилоят ўқувчилар саройи ибратли ишларни амалга оширмоқда.

ТўГАРАК — ИСТЕЪДОДГА ҚАНОТ

— Ёшлигимдан наққошлик санъатига қизиқар эдим, — дейди Жиззах шаҳридаги 6-мактабнинг 7-синф ўқувчиси Достон Раҳмонкулов. — Лекин нақш чизиш сирини кимдан ўрганишни билмасдим. Ана шунда менга устозларим вилоят ўқувчилар саройи қошида ана шундай тўгарак борлигини айтишди. Бир неча йилдан буён тасвирий санъат ва наққошлик тўгараги раҳбари Абдувоҳид Абдуназаровдан ҳунар сирларини ўргандим. Ҳозир наққошлик турининг бир неча йўналишида бемалол расмлар чиза оламан.

Достон каби ўқувчиларнинг истеъдодини рўйбга чиқаришда тўгаракларнинг хизмати катта. Тасвирий санъат ва наққошлик тўгарагига 20 йилдан буён халқ таълими аълочиси Абдувоҳид Абдуназаров раҳбарлик қилади. Тўгарак аъзолари республика миқёсида ўтказилаётган “Менинг мўъжаз

ватаним”, “Спорт — тинчлик элчиси”, “Ватаним келажаги менинг тасаввуримда” каби кўрик-танловларда фахрли биринчи ва иккинчи ўринларни қўлга киритиб келмоқда. Шунингдек, Япония элчихонаси ва Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги томонидан ўтказилган “Япония менинг тасаввуримда” ҳамда Ҳиндистон Республикасининг Шанкар болалар халқаро тасвирий санъат танловларида олий ўринларга сазовор бўлдилар.

“Янги авлод — 2009” ҳамда “Тошкент—2200 ёшда” республика кўрик-танловларида ёш мусаввирлар Ўткир Раҳмонкулов ва Фаррух Қахрамо-

нов совринли ўринларни қўлга киритди. Ҳозирда 75 нафар ўқувчи мазкур тўгаракларда ўз маҳоратларини оширмоқда.

Вилоят ўқувчилар саройи қошидаги рақс тўгараги ҳам кун сайин ўз фаолиятини ривожлантирмоқда. Тўгаракнинг “Ёш доирачилар” ва “Ғунча” рақс дастаси турли нуфузли тадбирларнинг фаол иштирокчиси. Улар “Ёш доирачилар” республика кўрик-танловида фахрли 3-, “Тошкент баҳори” болалар театллари

фестивалида 2-ўринга муносиб топилди. Айни кунларда бадий гимнастика тўгарагига аъзо бўлаётган ўқувчилар сафи ҳам кенгаймоқда. Нафис санъат тури ҳисобланган бадий гимнастика сирларини ўрганишга иштиёқманд қизлар сафи кўпаймоқда.

Вилоят ўқувчилар саройида 27та тўгарак фаолият юритиб, унинг аъзолари 1180 нафарни ташкил этади. Эътиборли томони шундаки, ўқувчилар саройида ижтимоий ҳимояга муҳтож, кам таъминланган оила фарзандларининг машғулотларда мунтазам иштирок этишига катта эътибор қаратилган. Мактаб ўқувчилари турли йўналишлар бўйича ўз маҳоратларини ошириб бориш учун яратилган бундай имкониятлардан мамнун.

Абдусаттор СОДИҚОВ,
“Ma'rifat” мухбири

Мактабдан ташқари та'лим

ТАРБИЯЛАНУВЧИЛАРНИНГ “ЎРМОНГА САЁХАТ”И

ноанъанавий, қутилмаган ва қизиқарли

ҳақидаги маълумотларни тақдим этди. Ўрмон муҳитини яратишда тарбиячига кўргазмали воситалар ва эртақ қаҳрамонлари қўл келган бўлса, болаларда фикр уйғотиш ва янги сўзларни талаффуз қилиш кўникмасини шакллантиришда педагогнинг чаққонлик ва топқирлик ўйинлари муҳим омил бўлди.

— Масканимиз гепатит касаллигига мойиллиги бўлган болаларни соғломлаштиришга мўлжалланган бўлиб, 190 нафар кичкинтой таълим-тарбия олади, — дейди МТМ ҳамшираси Гулчехра Саидова. — Масканимизда болажонлар учун рус тили, инглиз тили, расм, меҳнат, шашка ва кўғирчоқ театри тўгараклари фаолият кўрсатади.

МТМда болаларнинг жисмоний машғулоти энгил, мураккаб ҳаракатлардан холи тарзда ўйин шаклида олиб борилади. Семинар давомида муассаса тарбиячиси Ш.Содиққўжаева ўз ҳамкасбларига махсус МТМларнинг ўзига хос жиҳатлари хусусида ҳам гапириб берди.

Зебо НАМОЗОВА
Суратларда машғулот жараёнидан лавҳалар акс этган.

МТМ тизимига янги педагогик технологияларни татбиқ этиш борасида ҳар қанча гапирилмасин, агар тарбиячи уларни ўзлаштириб, машғулотларда қўллай олмаса, ҳаммаси бекор. Юнусобод туманидаги МТМ тарбиячилари учун ташкил этилаётган семинарларда энг илғор тарбиячиларнинг иш тажрибалари омалаштирилиб, машғулотлар мазмундорлигини оширувчи инновацион усуллар ўргатилмоқда.

Яқинда тумандаги 486-махсус МТМда ташкил этилган методик семинар фойдали фикр-мулоҳазаларга бой бўлди.

Муассаса тарбиячиси Шаҳноза Содиққўжаева “Ўрмонга саёҳат” деб номланган, кичик гуруҳлар учун мўлжалланган машғулотини ўз ҳамкасблари олдида намойиш этар экан, болажонларни қизиқтириш учун қутилмаган вазият ва ҳолатлар ташкил этиб, ўрмон ҳаёти, ҳайвонларнинг яшаш тарзи

Ma'rifat

ТА'СИС ЕТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Халқ та'лими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва о'рта maxsus та'лим вазирлиги, Ўзбекистон Та'лим ва фан ходимлари касабa uyushmasi Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir vazifasini vaqtincha bajaruvchi: Bahodir JOVLIYEV

Tahrir hay'ati: Rustam AHLIDINOV, Jumanazar BEKNAZAROV, Xurshid DO'STMUHAMMEDOV, Akmal ISLOMOV (mas'ul kotib), Mahmuda MURZAYEVA, Elshod NABIYEV, Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Abdusamat RAHIMOV, Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari, “Учитель Узбекистана”), Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib, “Учитель Узбекистана”), Sa'dulla HAKIMOV

Gazeta O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan.

INDEKS: 149, 150. G-23.
Tiraji 45514.
Hajmi 8 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3.

Navbatchi muharrir:
Nargiza IBROHIMOVA.
Navbatchi:
Farrux JABBOROV.

«Ma'rifat» dan materiallarni ko'chirib bosish tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart. Tahririyatga yuborilgan materiallar muallifga qaytarilmaydi.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

E-mail: info@marifat.uz
Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-53-16, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi — 236-54-03, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 236-54-26, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi — 236-55-58, reklama va marketing bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narxda

Dizaynerlar
Liliya BINASHEVA,
Malohat TOSHOVA.

«Sharq» nashriyot-matbaa
aksionerlik kompaniyasi
bosmaxonasi.

Korxonada manzili: «Buyuk Turon»
ko'chasi, 41-uy

Bosishga topshirish
vaqti — 21.00.
Topshirildi — 21.00
Ўза якуни — 21.00